

ስለ : ግዕዝ : ቋንቋ : ታሪክ ።

በነሐሴ : ፳፫ : ቀን : ፲፱፻፴፯ : ዓ : ም ።
በቤተ : መጻሕፍት : ወመዘክር :
የተደረገ : ንግግር ።

(ከዚህም ጭምር በስተቀር ሌሎችም ጽሑፎች ላይ ለመጻፍት ሲገቡ ለማግኘት ጥሪ ይደረጋል ።)

ከአባ : ገብረ : አደሱስ : ኃይለ ።

ተገትመ : ገነቱ : መጽሐፍ : በ፲ቱ : ወገቱ : ዓመተ : መንግሥተ :
ለቀዳማዊ : ኃይለ : ሥላሴ : ንጉሠ : ነገሥት : ዘኢትዮጵያ ።

ገርግዊ፣ ቀዳማዊ፣ ኃይለ፣ ሥላሴ፣ ብርሃነ፣ ኢትዮጵያ ።

አ ቋር ብ ፣ ዘ ል ሳ ነ ፣ ግ ዕ ዝ ፣ ዜ ና ፣

አ ስ ት ዓ ፣ በ ረ ከ ት ፣ ወ መ ሐ ና ፣

ለ ቀ ዳ ማ ዊ ፣ ኃ ይ ለ ፣ ሥ ላ ሴ ፣

ለ ኢ ት ዮ ጵ ያ ፣ ብ ር ሃ ና ።

መ ቅ ድ ም ።

በነሐሴ ፣ ወር ፣ በ፲፱፻፴፮ ፣ ዓ ፣ ም ፣ ቤተ ፣ መጻሕፍት ፣ ወመ
ዘክር ፣ ስለ ፣ ግዕዝ ፣ ቋንቋ ፣ እንድናገር ፣ ብለው ፣ ካመለከቱኝ ፣ በኋላ ፣
ከዚህ ፣ ከዚያ ፣ አጻጽሬ ፣ በጭሩ ፣ ያከማቸውት ፣ ቃል ፣ ይህው ፣
ዘሬ ፣ በማጎተም ፣ በኩል ፣ ብርሃንን ፣ ያያል ።

በርእሰ ፣ መጽሐፍ ፣ በቀረብኩት ፣ ገጸ ፣ በረከት ፣ እንደሚታይ ፣
ሁሉ ፣ በግርማዊነታቸው ፣ ማነቃቃትና ፣ ማፋጠን ፣ እርዳታም ፣ የተደ
ራጅ ፣ ነው ። በፈረንጅ ፣ አገር ፣ ስለ ፣ ነገረ ፣ አምላክ ፣ ትምህርት ፣
(ቶሎግያ) የሊቅነት ፣ ማስመስከርያ ፣ መጽሐፍን ፣ ማውጣት ፣ የነበረ
ብኝ ፣ ሥራዩን ፣ ስፈጽም ፣ ንግግሬን ፣ ሁሉ ፣ በኢትዮጵያ ፣ ሰንፈ
ሳዊና ፣ ልቦናዊ ፣ ረገድ ፣ ከተሰበሰበው ፣ መዝገብ ፣ ቀድሞ ፣ እንደዚህ ፣
የመሰለ ፣ የማያልቅ ፣ መቅጅ ፣ በአፄ ፣ ዘርአ ፣ ያዕቆብ ፣ ዘስመ ፣ መን
ግሥቱ ፣ ቁስጠንጢኖስ ፣ መሪነት ፣ አነቃቂነት ፣ የተገኘ ፣ መሆኑን ፣
ተመልክቼ ፣ ሳደንቅ ፣ የአሁኑ ፣ ትውልድ ፣ ደግሞ ፣ ዕድላችን ፣ በግር
ርማዊ ፣ አፄ ፣ ኃይለ ፣ ሥላሴ ፣ አብነት ፣ ተመርተን ፣ ብርሃን ፣ ተከፍ
ቶልን ፣ እንደ ፣ አቅማችን ፣ መጠን ፣ መጽሐፍ ፣ ልንደርስ ፣ ከስንፍ
ናችን ፣ በቀር ፣ ሌላ ፣ አንድ ፣ ነገር ፣ እንደማይገድለን ፣ የታወቀ ፣ ነገር
ነው ። ወደ ፣ ቤተ ፣ መጻሕፍት ፣ ሂደህ ፣ የፈቀድከውን ፣ ታገኛለህ ፣
ዕውቀት ፣ እንደጠማህ ፣ መጠንም ፣ በጥበብ ፣ ወሀ ፣ ትረካለህ ። እግዚ
አብሔር ፣ በልዩ ፣ ጸጋው ፣ ንጉሠ ፣ ነገሥታችንን ፣ በረጅም ፣ ዕድሜ ፣
ይጠብቅልን ፣ ኢትዮጵያ ፣ ደግሞ ፣ በቶሎ ፣ ልትበራና ፣ ልታበራ ፣
ትችላለች ።

አባ ፣ ገብረ ፣ ኢየሱስ ፣ ኃይሉ ።

ስለ ግዕዝ ቋንቋ ታሪክ

የምንናገርበትን ፡ ነገር ፡ ሁሉ ፡ አስቀድመን ፡ አጣርተን ፡ ሁኔታ
ውን ፡ ማስታወቅ ፤ ወስነንም ፡ ለይተን ፡ መወሰን ፡ አለብን ። አሁን ፡
በምንናገረው ፡ አርእስት ፡ የግዕዝ ፡ ቋንቋ ፡ ስንል ፡ ሁለት ፡ ቃሎችን ፡
አምጥተናል ፤ ግዕዝ ፡ ስመ ፡ ተጻውሆ ፤ የቋንቋ ፡ ወገን ፡ ልዩ ፡ ክፍል ፤
ቋንቋ ፡ ግን ፡ አኅባሪ ፡ ስም ፡ ብለን ፡ ልንወይመው ፡ የሚቻለን ፡
ለሁሉ ፡ የሚሰጥ ፡ ስም ፡ ነው ። ሁለቱን ፡ ልዩና ፡ ሰፊ ፡ ወገን ፡
ብለን ፡ እንወይማቸዋለን ። ዋና ፡ ነገራችን ፡ ግዕዝ ፡ ስለሚል ፡ ቃል ፡
ነው ፤ ግዕዝ ፡ ሲባል ፡ ግን ፡ ቋንቋ ፡ በመሆኑ ፡ ነውና ፡ አስቀድመን ፡
ስለ ፡ ቋንቋ ፡ ከረጅሙ ፡ ባጭሩ ፡ ከብዙው ፡ በጥቂቱ ፡ መናገር ፡ ይገ
ባናል ። ጠቅላላውን ፡ ነገር ፡ ሲአመጣ ፡ ወገን ፡ በጥቅሉ ፡ በሙሉም ፡
ክፍሉ ፡ ይገኛልና ፤ እንደ ፡ ባሕርያዊ ፡ አካሄድ ፡ ስፋቱ ፡ በበለጠ ፡
ወገን ፡ እንጀምረው ።

፩ ፡ ቋንቋ ።

ሀ) ቋንቋ ፡ ምን ፡ ማለት ፡ ነው ፡ ብሎ ፡ ለሚጠይቀን ፤ በሁለት ፡
አካሄድ ፡ ምላሽን ፡ መስጠት ፡ ይቻላል ። ሀ / የቃሉ ፡ ትርጉም ፡
እንደ ፡ ግሥ ፡ ዓይነት ፡ ከሥሩ ፤ በፊደሉ ፡ መነሻና ፡ መድረሻ ፡ ባዕ
ድም ፡ ምዕላድም ፡ ቢኖረውም ፡ ባይኖረውም ፡ ታይቶ ፡ ነጠላ ፡ ትር
ጉም ፡ መስጠት ፡ ይቻላል ። ለ / በሌላ ፡ አስተያየት ፡ ግን ፡ በሰፊ ፡
ጥልቅ ፡ ምሥጢሩ ፤ የባሕርይን ፡ አኳኋን ፡ ዘርዘሮ ፡ አነጣጥሮ ፡ የሚ
ያሳይ ፡ አካሄድ ፡ አለ ። በሁለቱ ፡ ወገን ፡ እንየው ።

ቋንቋ ፡ የሚል ፡ የአማርኛ ፡ ጥሬ ፡ ከዬት ፡ እንደ ፡ መጣ ፡
መብቀያውንና ፡ መፈጠሩንም ፡ ስንመረምር ፤ ሥሩ ፡ ከግዕዝ ፡ ነውና ፤
ይልቁንም ፡ ከግዕዝ ፡ የሚወጣበት ፡ ሁኔታው ፡ (ማለት ፡ አማርኛው ፡
ከግዕዝ ፡ መውጣቱን ፡ ማንም ፡ የማይስተው ፡ ነገር ፡ ነው ።) ከሁሉ ፡ አስቀ
ድሞ ፡ ጉልህ ፡ ሊሆን ፡ ያለበት ፡ ነገር ፡ በመሆኑ ፡ ስለዚህ ፡ ያው ፡ ከግዕዝ ፡
የወጣበት ፤ ባሕርይንም ፡ የሚገልጥበት ፤ ከባዕድ ፡ ያመጣው ፡ ቃል ፡
ሊሆን ፡ የማይሰማ ፡ ነገር ፡ ስለ ፡ ሆነ ፤ ከተነገረው ፡ ግዕዝ ፡ መው
ጣቱን ፡ ያስረዳል ። እንዲህ ፡ ከሆነ ፡ የባሕርይን ፡ ምንጭ ፡ የሙላዳን ፡
ዘር ፡ ለማስረጃችን ፡ መነሻ ፡ አድርገን ፡ ስንነጣ ፡ አምሳሌ ፡ እንደት ፡

ነው፡ ብለን፡ ስንጠይቅ፡ ለኔ፡ እንደሚመሰለኝ፡ ቃል፡ ከሚል፡ ከግ
 ዕዝ፡ ጥሬ፡ የመጣ፡ ነው። በሴም፡ ወገን፡ በሁሉ፡ ቋንቋ፡ አብሮ፡
 የሚገኝ፡ በዕብራይስጥ፡ ቆል፡ በአረባዊም፡ ቃል፡ በግዕዝም፡ እንዳ
 ልነው፡ ቃል፡ ልዩ፡ ኃይል፡ ያለው፡ ምሥጢራዊ፡ ቃል፡ የረቂቅ፡
 መንፈስ፡ ሊከፈል፡ የማይችል፡ መንፈሳዊ፡ ተግባር፡ መግለጫ፡
 ተብሎ፡ የሚታሰብ፡ እንደ፡ ግዕዞችን፡ ጥሬ፡ ብቻ፡ ያልሆነ፡ በሌ
 ሎቹ፡ ሁለቱ፡ ቋንቋ፡ አንቀጽ፡ ያለው፡ ነው። ቃል፡ ይሁንስ፡
 ሥሩ፡ እንግዲህ፡ ቃል-ለቃል፡ ሲባል፡ በኋላም፡ ከመሀከላቸው፡
 ሁለቱ፡ ወንድማማቾቹ፡ ፊደሎች፡ አንዱ፡ ተውጦ፡ በሌላ፡ ሰሚ
 መስለው፡ ፊደል፡ በነ፡ ተተክቶ፡ ቀረ፡ ቃል-ቃል፡ ሁኖ፡ ቋንቋን፡
 ወለደ፡ (፩)፡ ቃል፡ ለቃል፡ ሲባልም፡ ምክንያቱ፡ ቋንቋ፡ ለአንድ፡ ሰው፡
 ብቻ፡ ሊሆን፡ ስላልተፈጠረ፡ አውሥኦ፡ ተሠጥቶ፡ ጥያቄና፡ ምላሽ፡
 የሚይዝ፡ ፊት፡ ለተሰጠ፡ ቃል፡ ሌላ፡ የሚመልስለትን፡ በባሕርይ፡
 ስለ፡ ፈለገ፡ በተደራራጊነት፡ አንዱ፡ ላንዱ፡ እርስ፡ በርሳቸው፡ የሚና
 ገሩትን፡ ስላመለከተ፡ ነው። ቃል-ቃል፡ ቋንቋ፡ በሌሎች፡ ቋንቋ
 ዎች፡ አብዛኛው፡ በቃል፡ መሣርያ፡ በኩል፡ ልሳን፡ አፍ፡ ከናፍር፡
 ብለው፡ የሚሠራውን፡ ነገር፡ ሲያመለክቱ፡ አማርኛ፡ ግን፡ ዋና፡ ነገሩን፡
 ገልጦ፡ ያሳያል።

ለ/ በጥልቅ፡ ምሥጢሩ፡ በባሕርይ፡ ሁኔታ፡ ስንመለከተው፡
 ግን፡ የለባዊትና፡ ነባቢት፡ ነፍስ፡ ልዩ፡ ሀብት፡ ነው። በሰፊ፡ በኩል፡
 ይህች፡ ረቃቂቱ፡ ፍጥረት፡ ከሚመስሉዋት፡ መናፍስት፡ ጋራ፡ የም
 ትገናኝበት፡ መሣርያ፡ ነው። እግዚአብሔር፡ በከሃሌ፡ ኩልነቱ፡ ነፍስ፡
 የምትባል፡ ረቂቅ፡ መንፈስ፡ የሆነችን፡ በሥጋ፡ ውስጥ፡ አሳድሮ፡
 ሁለቱን፡ አስማምቶ፡ በባሕርያቸው፡ ሊገናኙ፡ የማይችላቸውን፡
 ባንድ፡ ሀላዊ-ሰብእ፡ ሰብስቦ፡ ነፍስ፡ በሥጋ፡ በኩል፡ ከግዙፋን፡ እን
 ድትገናኝ፡ የረቂቁን፡ ብርሃን፡ ምሳሌን፡ የፀሐይን፡ ብርሃን፡ እንደ
 ታይ፡ የረቂቁ፡ ልቦናዊ፡ ቃልና፡ አሳብ፡ ምልክትን፡ ግዙፋን፡ ድም
 ፃዊ፡ ቃል፡ በገሮ፡ በኩል፡ እንድትቀበል፡ አድርጎ፡ እንዲሁም፡
 በዚህ፡ ዓለም፡ ሳለች፡ የሚያስፈልጋትን፡ ሌላ፡ ግንኙነት፡ በሥጋ፡
 በኩል፡ እንድትፈጽመው፡ ጥሩ፡ መሣርያ፡ አዘጋጅቶ፡ ሠጣት።

(፩) አስተውል፡ ደጊመ፡ ፊደል፡ የላቸው፡ ቃሎች፡ እንደ፡ እድለቅለቀ፡ እንቀ
 ልቀለ፡ ቀጥቀጠ፡ እንጉርጉረ፡ የሚመለከት፡ ሥራን፡ ያመለክታሉና፡ ለተባለው፡ ለኛ፡
 እሳብ፡ ግበረኛ፡ ይሆኑለታል።

ለሥጋም፡ እንዲሁ፡ ከነፍስ፡ የሚደርሰው፡ የረቂቁን፡ ከባሕ
 ሮና፡ ላይ፡ የሚገኙ፡ ፍጥረቶች፡ ሰማያዊን፡ መልዕልተ፡ ግዙፍ፡
 ብርሃንን፡ መካፈል፡ እንዲችል፡ በየው፡ መጠንም፡ ከቅሙ፡ ወዲያ፡
 የሆነ፡ ረቂቅ፡ ምኞትን፡ መመኘት፡ የሚችልበት፡ ኃይል፡ አደለው።
 ሥጋና፡ ነፍስ፡ እንግዲህ፡ አንድ፡ ሀላዊ፡ አቀራመው፡ አብረው፡
 ሲኖሩ፡ ነፍስ፡ ረቂቅ፡ ሥራዋን፡ የአእምሮ፡ ተግባርን፡ አታቋር
 ጥም። በሷ፡ ዘንድ፡ ሁለ፡ ጊዜ፡ አሳብ፡ ይሠራል። አመጣው፡ የነ
 ፍስ፡ መሳክው፡ ተብለው፡ ሊጠሩ፡ በሚቻሉት፡ በእዋሳት፡ በኩል፡
 ግዙፍ፡ አምሳል፡ የነገር፡ ሥዕል፡ ሁነው፡ ከናላ፡ በላይ፡ እየታተሙ፡
 ከሚገቡ፡ ነገሮች፡ ሁሉ፡ እየቀሰመች፡ ነገሮችን፡ እርስ፡ በርሳቸው፡
 አነጻጽራ፡ የሚጨምሩትን፡ ጨምራ፡ የሚለያዩትንም፡ ለይታ፡ በየ
 ሙላዳና፡ በየዘመዱ፡ እያስማማች፡ ጎሊናን፡ ትሠራለች። ግዙፍ፡
 ካልነው፡ ረቂቅ፡ አሳብን፡ እያወጣች፡ ላንድ፡ ወገን፡ በሞላው፡
 ባሕርይ፡ አንድ፡ ሳለ፡ በቀራጥር፡ አንድ፡ ብቻ፡ ያይደል፡ ብዙ፡
 የሚሆን፡ አሳብ፡ ታቦቅላለች። በግዙፋ፡ ስንመለከተው፡ በራሱ፡
 ዘንድ፡ ያልተከፈለ፡ ከሌሎች፡ ግን፡ የተለየ፡ በሀላዊ፡ ከሌሎች፡
 ጋራ፡ ጎብሬና፡ ድማሬ፡ የሌለው፡ አካል፡ አሱ፡ ነው። እንጂ፡
 ሌላ፡ ሊሆን፡ አይችልም። በረቂቅ፡ የነፍስ፡ አሳብ፡ ግን፡ አንድ፡
 ባሕርይ፡ ብዙን፡ የሚሆን፡ ይገኛል። ሰው፡ ለባዊ፡ ፍጥረት፡ ነው፡
 በሱታሬ፡ በኅብረት፡ ኗሪ፡ ነው፡ ስንል፡ በአንድ፡ ስንናገር፡ ለሞ
 ላው፡ ሰው፡ ፍጥረት፡ ሁሉ፡ እንደምናሰማው፡ ነው። ጎሊናዋ፡ በአ
 እምሮዋ፡ ውስጥ፡ ሲገኝ፡ በፍጹም፡ ተኩራ፡ ታየዋለች። እንደ፡
 መናፍስት ባሕርይ፡ አካሄድ፡ ቢሆንላት፡ አሳብም፡ በሞላው፡ ወደ፡
 ሌሎች፡ ያደገችዋል፡ ልታስተላልፈው፡ ትችላል፡ ነበረች፡ ስለምን፡ ቢሉ፡
 መንፈስ፡ ለንደኛው፡ የአሳቡ፡ የቃሉ፡ ምልክት፡ ሲያደርግለት፡ ይሄው፡
 ልክ፡ እንደ፡ መስተዋት፡ ምሳሌ፡ አሳብን፡ በሞላው፡ ያይለታል፡ ምክንያ
 ቱም፡ የሚያግደው፡ መከልከያ፡ ስለሌለ፡ ነው። ከዚህ፡ ሕይወት፡
 ግን፡ ነፍሳት፡ እርስ፡ በርሳቸው፡ ቅን፡ ለቅን፡ እንዳይተያዩ፡ ሥጋ፡
 መከልከያ፡ ይሆንባቸዋል። መገናኘታቸው፡ በሥጋ፡ በኩል፡ ከሆነ፡
 አስቀድመው፡ በልቡናቸው፡ ውስጥ፡ የፈጠሩትን፡ ውሳጣዊ፡ ቃል፡
 የሱ፡ አፍአዊ፡ ምልክት፡ ያስፈልጋቸዋል። እንግዲህ፡ ለቃል፡ መፈ
 ጠርያው፡ መገናኛው፡ መናፍርያውም፡ አእምሮ፡ ነው፡ ቋንቋም፡ የዚህ፡
 አፍአዊ፡ መግለጫ፡ ነው።

መግለጫው ግዙፍ ጅምዕ ተገላጩ ግን ረቂቅ አሳብ የሆነበት የቋንቋ በሕርዩን ስንመረምር ስለ ሁለቱ የሱ ምንጭ የሆኑ ጠባይዓት ወይም በሕርያት ልዩ ልዩነታቸውንና አንድነታቸውን መናገር ያስፈልገናል እነዚህም ሥጋና ነፍስ ረቂቅና ግዙፍ ናቸው መገመርያ ከሚታዩውና ከሚሰማው እንገምር ያም ሥጋዊ ጅምዕ ከግዙፍ የሚወጣው ነው ግዙፍ ምንድር ነው ብለን ብንጠይቃቸው ዓዋቂዎቹ በያይነቱ መልስ ይሰጡናል በጌዮመትሪያ (ምጣኔ ምድር) ወገን ግዙፍ የሚባል አንድ ስፋት ነገር በመሥልስ ማዕዘን ሊሠረር የሚችል በቀመቱ በርዝመቱና በስፋቱ የሚለካ ከዚህም ክብደት ያለው ነገር ነው ከውጭ የሚታይ ሁኔታው መሰረሩና መለካቱ እንጂ ጥልቅ የባሕርይን ሁኔታ አይነገሩም ። በጥበብ ባሕርይ (ፊዚክስ ተክኒ) በጥበብ ዐቃቂ (፩) ከማቴሲስ (ልዑል ሒሳብ) ትምህርት ጋራ ሁላቸው የሱን ግዙፍ ስፋቱ ጠባይዕ ከመግለጥ በቀር ሌላ ነገር የሚያመጡት የላቸውም ።

ፍላጎቶችን ስንመለከት ግን የነገርን ሥሩን መጨረሻውን ምሥጢሩን የሚነግሩ ስለ ሆኑ ግዙፍ የሚባል ከሁለት ጠባይዕ የቆመ ነው ይሉናል የትምርታቸው ስም (የአርስ ጣጣሊስ በልዩ ስንመለከት) ሁለ-ምርጫውን ይባላል ። ትርጉሙም የግዙፍ በልዩ ግን የዕንጨት ተለኪነት ማለት ነው እንዲህ መባሉም ዕንጨቱን ለአናጢ ስትሰጠው ከአንዱ ዕንጨት በያይነቱ መልክ ያለውን ነገር እንደሚያደርግ ልህ የዕንጨት ባሕርይ ሳይለወጥ በሱ የተሠራ ነገር በያይነቱ የሆነ መልክ የሚወጣበትና የሚገኝበት ሁኔታ ነው እንዲሁም በሆነው ሌላ ነገር በድንጋይም ለምሳሌ የሰው ምስል የሌላ ነገር ሥዕል ባሕርይን ሳይለውጡት የውጭ መልኩ በያይነቱ አንዳንድ ጊዜም እርስ በራሱ የሚጣላ ነገርን የሚመስል በጥበብ አጅ ከንጣጭ

(፩) ዐቃቂሩን የምንለው ያው በእንግሊዝ ተሚስትሪን በፍራንሳይ ደሞ ስሚ የሚሉት ትምህርት ነው ።

ከቀራጭ ከንጣሬ ይደረጋል ። ሁለቱ የተባሉት ነገሮች ለግ ጳጳና አጳጳ ብለን ልንወይማቸው የሚችሉ ናቸው ። ጳጳና አጳጳን ስንል አድራጊና ተደራጊ እንደሚል ቃል ጥክክል አይደለም ስለምን አጳጳ የምንለውን በባሕርይ ውስጥ ገብቶ አንድ ዓይነት አኳኋን የሚሰጥ እንጂ በውጭ ገብቶ ሁኖ የሚያደርገው አይደለም ። ጳጳ ያልነው ያደረገ ኸው የሚሆንልህ የሰጠኸው ባሕርይን የሚቀበልልህ ነገር ነው ። (ለርሱ ደግሞ ለአድራጊነት የሚበቃ ችሎት ያለው አድራጊ እንደሚያስፈልገው በባሕርይ የታወቀ ነገር ነው ።) ሕይወት የሌላቸውን ፍጥረቶች እንመልከት ይሄውላችሁ አሸዋ አፈር አመድ ደረቅ ሳሉ ምንም ባሕርያቸውን ሳይለውጡ እንዲህ ሁነው ይኖራሉ ገናብ ሲዘንብባቸው ይበጠጠሉ ይበካሉ በዛፎችና በሣሮች ሥር ተስበው የከነዚህ ይዋጣሉ ባሕርያቸውንም ይለውጣሉ የገቡበትንም ይሆናሉ (ይመስላሉ ማለት) እህል ሲውጠው እህልን ሣር ሲውጠው ሣርን ይሆናሉ ግዙፍንና ስፋቱን አለወጠም ። (፩) ሕይወት የሌለው የነበረ አሁን ባለሕይወት ሆነ መጀመርያ የሕይወት ደረጃ ያዘ ከዚያም እንስሶች ሲበሉት ወደሥጋ ቸው ተለወጠ በለጥ ያለ ደረጃም ይይዛል ። ወደ ደም ተለውጦ የሚንቀሳቀስ የሚዘዋወር የሚያይ የሚሰማ ጎዘንና ደስታን መቀበል የሚችል ይሆናል ። እንስሳው ሲሞት ሥጋ ብቻ ሁኖ ሲቀርም ወደ ሕያው በገባ ጊዜ እንደገና ሕይወት ይዘ ይንቀሳቀሳል ። በጎመንም ሁኖ በፍሬ በሥጋም በውተት ወደ ሰው ህላዌ ሲገባ ግን በላይ ከተባሉት ነገሮች ልዩ እልፍ ብሎ በከፍተኛ የሕይወት ደረጃ ሁኖ የረቃቂቱ ነፍስ መሣሪያ ከኖላ ላይ የሚሠራ የአሳብና የልብናው ፈቃድ መግለጫ እስኪሆን ድረስ ይለወጣል ።

ባሕርይ እንዲህ ብሎ ሲለዋወጥ ግን ግዙፍ ምንም አልተለወጠም ያው የፊተኛው ነው የኖረ ኑሮ ሕይወታዊ ፍጥረት ሲሞት ሕያው የነበረው ሥጋው ወደፊተኛው

(፩) በጢስ እንደሚታይ ያው ሳለ የሚለፋና የሚለበሰበ ሁኔታ እንዳለው ይታያል ነገር ግን በኃይል ሁኖ እንጂ በሥርዓት ሁኖ ሲሆን አይለወጥም ።

ኛው፡ ኑሮው፡ ወደ ፡ አፈር ፡ ሲመለስ ፡ ግዙፋን ፡ ሳይለውጥ ፡ ባሕር
 ዩን ፡ ለውጦ ፡ ወደ ፡ ዝቅተኛ ፡ ማዕርግ ፡ ይወርዳል ። እንዲህ ፡ ብሎ ፡
 የሚለዋወጥን ፡ ነገር ፡ የሚለውጥ ፡ በተናባቢነት ፡ በግድ ፡
 ያስፈልገዋል ። ይህን ፡ አኋኝን ፡ ብለን ፡ የሰየምነው ፡ ባሕርይን ፡
 (ሀላዌን ፡) ለዋጪ ፡ ስምንም ፡ ሰጧ ፡ አፈርን ፡ ሲያሰኘው ፡ ቆይቶ ፡
 እንጨትን ፡ ፍሬን ፡ ሥጋን ፡ ናላን ፡ የሚያሰኘው ፡ ነገር ፡ ነው ።
 አድራጊና ፡ አኋኝ ፡ ይለያያሉ ፡ ያልነው ፡ ነገር ፡ ቀጥሎ ፡ ባለው ፡
 ምሳሌ ፡ ይረዳል ፡ ዕንጨቱ ፡ በእሳት ፡ ሲቃጠል ፡ እሳቱ ፡ አፍአዊ ፡
 አድራጊ ፡ ነው ፡ ዕንጨቱ ፡ ወደ ፡ አመድ ፡ ሲለወጥ ፡ ግን ፡ እሳት ፡
 የሚቃጠልን ፡ ነገር ፡ አጥቶ ፡ ይጠፋል ፡ አመድን ፡ ያሰኘው ፡ ግን ፡
 ሌላ ፡ በውስጡ ፡ የሚገኝ ፡ ባሕርይ ፡ ነው ።

ከሀላዌ ፡ ወደሀላዌ ፡ የሚለዋወጥ ፡ ኋኝን ፡ ቀድሞ ፡ እንደዚህ
 ያው ፡ ኑሮ ፡ አሁን ፡ ግን ፡ እንደዚህ ፡ ነው ፡ የሚያሰኘው ፡ እንዴት ፡
 ይደነገጋል ፡ የሀላዌው ፡ ውሳኔስ ፡ እንዴት ፡ ይቆረጣል ፡ ብለን ፡ ስንመረምር ፡
 አርስጣጣሊስ ፡ የሚሰጠን ፡ መልስ ፡ የግዙፋን ፡ መገመርያ ፡ ፍጽምና ነው ፡
 ይላል ፡ ἐντελέχεια ἢ περὶ τῆς ἁπλοῦς ἁπλοῦς ፡ ማለቱ ፡ በባሕርይ ፡
 ሥርዓት ፡ ስናየው ፡ በነዋሪ ፡ ምንትነቱ ፡ (ማለት ፡ ምንድር ፡ መሆኑ ፡)
 ለሀላዌው ፡ ይቀድሟል ፡ ሌሎች ፡ የባሕርይ ፡ ፍጽምና ፡ ሰጪዎች ፡
 እንደሚያደርጉት ፡ ነፍስም ፡ ለሥጋችን ፡ የምታደርግላት ፡ ያው ፡ ነው ።
 እንዲህ ፡ ያለ ፡ ሥጋ ፡ ሕይወት ፡ መሆንና ፡ ሀላዌን ፡ ከርሷ (ከነፍሱቱ) ያገ
 ኛል ። አርስጣጣሊስ ፡ “በልዩ ፡ አካል ፡ ለሕይወት ፡ የተዘጋጀ ፡ ግዙፍ ፡ ነገር ፡
 ዋና ፡ ፍጽምና ፡ እርሷ ፡ ናት ።” ይላታል ፡ ἐντελέχεια ἢ περὶ τῆς τοῦ σώματος
 τῆς φυσικοῦ οργανικοῦ δυνάμει ζῶντων ἔχοντος ሥጋ ፡ አሰኝታ ፡
 የምታከናውነውና ፡ አለ ፡ እንዲባል ፡ የምታደርገው ፡ ነፍስ ፡
 ነች ። ይህ ፡ ሁሉ ፡ ጠባይዕ ፡ እንግዲህ ፡ እርስ ፡ በርሱ ፡ በጣም ፡
 የተለያየ ፡ ቢሆን ፡ የሀላዌን ፡ አንድነት ፡ ይዘ ፡ አንድ ፡ አካል ፡ (ቅኑም ፡
 ገጽ ፡ ደግሞ ፡ ይባላል ፡) ሁነው ፡ መዋሐዳቸው ፡ እጅግ ፡ የሚያስደ
 ንቅ ፡ ነው ። ይህም ፡ ምንም ፡ ስንኳ ፡ እርሷ ፡ እምነብ ፡ አልቦ ፡
 ወጥታ ፡ ሥጋን ፡ ብታኖር ፡ የርሷ ፡ ኃይልን ፡ ከሁሉ ፡ ሁኔታ ፡ ምን
 ጭና ፡ ፍጽም ፡ አድራጊ ፡ ከሆነ ፡ አድራጊነት ፡ እንጂ ፡ ሌላ ፡ ኅዕት ፡ ከሌ
 ለው ፡ አምላክ ፡ ከእግዚአብሔር ፡ ታገኛለች ፡ እነዚህ ፡ ሁለቱ ፡
 ጠባይዕ ፡ እንግዲያስ ፡ እኔ ፡ የሚል ፡ አካል ፡ አንድ ፡ እንጂ ፡ ሁለት ፡ አይደሉም ።

ቋንቋ ፡ ስለዚህ ፡ የዚህ ፡ አካል ፡ ውጣጣዊ ፡ አሳብ ፡ መግለጫ ፡
 የሆነ ፡ ከሁለቱ ፡ ወይም ፡ ከብዙ ፡ ነፍሰን ፡ የሚያገናኛት ፡ ነገር ፡ ነው ። ግን
 ነፍስ ፡ በሁለት ፡ ዓይነት ፡ ሊታሰብ ፡ ይቻላል ፡ ይኸውም ፡ የግዙፋ
 ንፍ ፡ የረቂቃን ፡ ነው ። ግዙፋን ፡ እርስ ፡ በርሳቸው ፡ ሲገናኙ ፡ በተ
 ያያዥነት ፡ በመሀከላቸው ፡ ሌላ ፡ ግዙፍ ፡ ነገር ፡ ሳያገዳቸው ፡ ሲጋ
 ጠሙ ፡ የሚሆኑበት ፡ ነው ። አለዚህም ፡ ሌላ ፡ ግንኙነት ፡ ረቀቅ ፡
 ባለ ፡ ዓይነት ፡ አለ ። ብርሃን ፡ የሚያመጣው ፡ የሩቅ ፡ ነገር ፡ ሥዕል ፡
 ቀድሞ ፡ በዓይኖችን ፡ ሲታተም ፡ እሱ ፡ ባተመልን ፡ አምሳል ፡ በኩ
 ልም ፡ ርእሰ ፡ ነገሩን ፡ ስናይ ፡ በምን ፡ እንደተያያዘን ፡ በኤ
 ተርም ፡ ἄῃግጃ ከአየር ፡ የረቀቀ ፡ ፍጥረት ፡ ይሁን ፡ በሌላ ፡ ዓይነትም ፡ ይ
 ሁን ፡ እንዲሁም ፡ ድምፅ ፡ በአየር ፡ ሞገድ ፡ መወዛወዝ ፡ እየተጋፋ ፡
 አንዱ ፡ ከአንዱ ፡ እየተላለፈ ፡ የሚደርሰን ፡ ነው ። ከአየር ፡ ባዶ ፡
 በሆነ ፡ ዕቃ ፡ የሚደረግ ፡ ድምፅ ፡ መኖሩ ፡ አለመኖሩም ፡ ግን ፡ አይታ
 ወቅም ፡ አይሰማም ። በራዲዮ ፡ በኩል ፡ እንደዚህ ፡ የሚያህል ፡ ርቀ
 ቱን ፡ የምንገናኝበት ፡ ነገር ፡ ምሥጢሩ ፡ እንደ ፡ ብርሃን ፡ ቢሆንም ፡
 ከአለቁጥሩ ፡ አኳኋን ፡ የበለጠ ፡ ምሥጢራዊ ፡ በሀርይ ፡ ቢኖረው ፡ ሁ
 ሉን፡ግን ፡ እስትእትገዝንብለን ፡ ልንጠራው ፡ በምንችል ፡ ነገር ፡ እርስ ፡
 በራሱ ፡ የተያያዘ ፡ (ከንቲነውም ፡ ስንሱል ፡ ነገር ፡) በሁለቱ ፡ ነገር ፡
 መሀከል ፡ አቀባባይ ፡ ባይገኝ ፡ ምንም ፡ ሊገናኙ ፡ ሊተያዩ ፡ ሊሰ
 ማሙ ፡ አይቻልም ፡ ነበር ።

ለግዙፍ ፡ እንዲህ ፡ የመሰለ ፡ መገናኘት ፡ ሲፈጠርለት ፡ ለረቀ
 ቅም ፡ እንደባሕርይ ፡ እንዲሁም ፡ ያስፈልገው ፡ ነበር ። ሰው ፡ እንደ
 ፍጥረቱ ፡ በማኅበር ፡ አዳራ ፡ ሊሆን ፡ እንጂ ፡ ለየባቸው ፡ ሊኖር ፡ አል
 ተፈጠረም ፡ ማኅበር ፡ ለተባለው ፡ መተባበር ፡ አንድ ፡ ማዕከሪያ ፡
 ግድ ፡ ሆነው ። ሬት ፡ ለሬት ፡ ቢተያይ ፡ እጁንም ፡ ቢያያዝ ፡ ቢሳ
 ሰም ፡ የሰው ፡ ባሕርይ ፡ መገናኘት ፡ አልተፈጸመም ። በግዙፍ ፡ ው
 ስጥ ፡ ዝግ ፡ ተመስላ ፡ የምትኖር ፡ ነፍስ ፡ እርሷን ፡ ከምትመስል ፡
 ልትገናኝ ፡ ግድ ፡ ነው ።

ሰኔካ ፡ የሚባል ፡ ፍላስፋ ፡ ተናገረች ፡ እንጂ ፡ ማን ፡ መሆንህን ፡
 ልወቅህ ፡ በማየት ፡ ብቻ ፡ ላውቅህ ፡ አይቻለኝም ፡ እንዳለ ፡ ዋና ፡
 የሰው ፡ መተዋወቅ ፡ ሁለት ፡ ነፍሳት ፡ ሲገናኙ ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ በሥጋ ፡
 መቀራረብ ፡ አይበቃም ። ሁለት ፡ አጠገብ ፡ ሁነው ፡ በሥጋ ፡ ዓይን ፡

ብቻ ፡ ከሚተያዩ ፡ በአጽናፊ ፡ ዓለም ፡ ሁኔታ ፡ አሳባቸውን ፡ በራ
 ዲዮ ፡ ወይም ፡ በተሌሮን ፡ የሚከፈሉ ፡ ሁለት ፡ ሰዎች ፡ አንድ ፡ ባሕር
 ርዩ ፡ ሰብአዊነት ፡ አብልጠው ፡ ይቃረባሉ ። ለመንፈስ ፡ ሩቅና ፡
 ቅርብ ፡ የለውም ፤ ስለምን ፡ የእርሱ ፡ ስፋት ፡ ስለማይመዘን ፡ ከሰፊው ፡
 ግዙፉ ፡ የሚያጋጥመው ፡ ክፍል ፡ የለውም ። የሱ ፡ ርቀት ፡
 በአሳብ ፡ አለመገናኘት ፡ ነው ። አሳብ ፡ የመንፈስ ፡ ክፍል ፡ ነው ።
 ይህንን ፡ አሳብ ፡ ለመግለጽ ፡ በፍጹምና ፡ በጉደሎ ፡ ሁለት ፡ አካሄድ ፡
 ይሆናል ፡ እንጂ ፡ በብዙ ፡ ዓይነት ፡ ሊያደርግ ፡ ይችላል ፡ በመዳሰስ ፡
 በመያያዝ ፡ በዓይን ፡ መተያየት ፡ በሩቅ ፡ የእጅ ፡ ምልክትም ፡ ነው ። ዋና ፡
 የአሳብ ፡ ገላጭ ፡ ግን ፡ ፊደል ፡ ያለው ፡ ድምፅ ፡ ብቻ ፡ ነው ። የቋ
 ንቋ ፡ አኳኋን ፡ ብንመለከተው ፡ በድምፅ ፡ አሳብን ፡ መግለጽ ፡ የባሕር
 ርዩ ፡ ነገር ፡ ነው ። አሳብን ፡ አገላለጥ ፡ ግን ፡ በራሱ ፡ የሚገልጥም ፡
 አለ፣ ጩኸት ፡ ልቅሶ ፡ ግዘን ፡ አህታ ፡ ሥቃይ ፡ ሳቅ ፡ ደስታ ፡ ስለ ፡
 ሰው ፡ ሁሉ ፡ አብረው ፡ የሚነገሩ ፡ ናቸው ። እነዚህ ፡ ገላጮች ፡
 ይባላሉ ፤ አንድ ፡ ሥዕል ፡ አይተን ፡ የምናውቀው ፡ ሰው ፡ በሆን ፡
 እንደሚዘከረን ፡ እንዲሁ ፡ ነው ። ይህ ፡ ግን ፡ አይበቃም ፡ እንስሶ
 ችም ፡ የሚችሉት ፡ ነገር ፡ ነው ።

ነፍስ ፡ ግን ፡ በላይ ፡ እንዳመለክትነው ፡ በሕዋሳት ፡ በኩል ፡
 የሚገቡዋት ፡ ነገሮች ፡ ብዙታቸው ፡ መጠን ፡ ስለሌለው ፡ የርሳቸው ፡
 አንድ ፡ ከአንድ ፡ መነጣጠርም ፡ እንዲሁ ፡ ስለበዛ ፡ ያው ፡ ስለእነዚህ ፡
 ከናላ ፡ ከምትወስደው ፡ አምሳል ፡ ነጥላ ፡ አርቅቃ ፡ ለምታደርገው ፡
 ሥራ ፡ መግለጫ ፡ የሚሆኑዋት ፡ ብዙ ፡ ምልክቶች ፡ ልታወጣ ፡ ግድ ፡
 ሆነባት ። ድምፃዊ ፡ ነገር ፡ በድምፅ ፡ ሊገለጥ ፡ የሚቻል ፡ በሕርዩ ፡
 የሚመስልን ፡ ቃል ፡ ስታጋጥምለት ፡ ግዙፍ ፡ ሊመስላቸው ፡ ስለማይ
 ቻሉ ፡ ዕውቀቶች ፡ ቋንቋን ፡ ልትፈጥሩላቸው ፡ ግድ ፡ ከሆነባት ፡ በውል ፡
 ይህንን ፡ እንደዚህ ፡ እንባለው ፡ ይህንን ፡ ስንል ፡ ያውን ፡ እናሰማ
 ለን ፡ ተባብለው ፡ በመዋዋል ፡ የቆሙ ፡ ቃላትን ፡ አስገኘች ። ይህም ፡ ይልቅ ፡
 ከጥቅመ ፡ ባቢሎን ፡ በኋላ ፡ ሁሉ ፡ ከተበታተኑ ፡ ወዲህ ፡ (አራ ፡ ዘል ፡ ም ፡ ፅ ፡
 ፲፩ ፡ ፡ ፡ ኑል ፡ ፭ ፡ ፲ ፡) ፡ ሁሉም ፡ ቋንቋ ፡ እንግዲህ ፡ ፊደል ፡ ያለው ፡

ሰብአዊ ፡ ድምፅ ፡ በሱ ፡ ውስጥ ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ ይዞ ፡ የተስማሙ
 በት ፡ የረቂቅ ፡ አሳብ ፡ መግለጫ ፡ ነው ።

የቋንቋ ፡ ወገን ፡

ሀ) { ጥሕድና ፡ ፊደል ፡ አንድ ፡ ቃል ፡ በአንድ ፡ ፊደል ፡
 (የቻይና ፡ ቋንቋ ፡)
 ጉባሬ ፡ ፊደል ፡ በተያያዥነት ፡ እንባለው ፡ ከንድ ፡ ቃል ፡
 ላይ ፡ (ሥር ፡) ሌሎች ፡ የሚጫኑበት ፡ (ለዚህ ፡
 አብነት ፡ የሆነ ፡ ቱርክ ፡ ሞንጎል ፡ ቋንቋ ፡) ።

ለ) { ድማሬ ፡ ፊደል ፡ ከሥሩ ፡ ላይ ፡ ተጨምረው ፡
 ቃሎች ፡ የሚዋሐዱበት ፡ (ባስኮ ፡ የሚባል ፡ ቋንቋ ፡ የአ
 ሚሪካም ፡ ሌሎች ፡)

{ ተወግፍዮን ፡ አንድም ፡ በዛኒ ፡ የካም ፡ የሴት ፡ ጥያፊት ፡
 (ሀንድ ፡ ኤውሮጳውያን ፡) ቋንቋዎች ፡ አካላዊ ፡
 ዋናውን ፡ ይዘው ፡ እሱን ፡ ሲያረቡ ፡ ሲዘረገፉ ፡ ታጣሬ
 ዎች ፡ ይሆናሉ ፡ ስለምን ፡ በሥርዋቸው ፡ ላይ ፡ እየ
 ታጠፉ ፡ ይቆማሉ ።

እንዲህ ፡ ብለን ፡ ስንከፍለው ፡ ቋንቋ ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ ቀዋሚ
 አይደለም ፤ በብዙ ፡ ተለዋዋጭ ፡ ነው ። ዋና ፡ ምክንያቱም ፡ ከሚያስብ ፡
 ልብና ፡ ከሚነገርበት ፡ ነገር ፡ የተነሣ ፡ ነው ። አዋቂዎች ፡ ያሁኑን ፡
 ዘመን ፡ የቋንቋ ፡ አካላዊ ፡ ቢመለከቱት ፡ ይህንን ፡ የነፍስ ፡ ወከፍ ፡
 ነው ፡ ማለቱን ፡ አይፈሩም ። ስለ ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ ብዙ ፡ ሰዎች ፡ ሲና
 ገሩ ፡ የአሳባቸው ፡ አገላለጥ ፡ ያስደማጭነታቸው ፡ ቃና ፡ እየቀሉ ፡ ነው ፡
 አንዲቱ ፡ ነፍስ ፡ ሌላይቱን ፡ ልትሆን ፡ እንደማይቻላት ፡ ከዚህ ፡ የተ
 ነሣ ፡ በያይነቱ ፡ የሆነ ፡ ዓለም ፡ ላይ ፡ ያለ ፡ ቋንቋ ፡ ከአባቶች ፡ ከአያቶች
 ሲወርድ ፡ ሲዋረድ ፡ ነገር ፡ እየተለዋወጠ ፡ ወዳለበት ፡ ደረሰ ። በምትናገ
 ርበት ፡ ነገርም ፡ ባንድ ፡ አገር ፡ የሚገኝ ፡ በሌላ ፡ የሌለ ፡ ሲሆን ፡
 በፊት ፡ የነበረህ ፡ ቋንቋ ፡ የማይበቃ ፡ ሁኖ ፡ ሲታይህ ፡ ሌላ ፡ የነገሩን ፡
 ገላጭ ፡ ቃል ፡ ልታመጣ ፡ ይገባህል ። በፊት ፡ የነበረ ፡ ነገር ፡ ሲጠ

ፋም ፡ ስለሱ ፡ የሚነገር ፡ የነበረ ፡ ቃል ፡ ይጠፋል ። ስለዚህ ፡ ብዙ ፡ አብነት ፡ ሊገኝ ፡ ይችላል ። ለምሳሌ ፡ የአማልክቶች ፡ አስማት ፡ በየይን ታቸው ፡ የነበሩ ፡ አሁን ፡ የተረሱ ፡ አሉ ። አሁንስ ፡ ነገራችንን ፡ ወደ ግዕዝ እናስተላልፈው ።

ክፍል ፡ ፪ ፡

ስለ ግዕዝ ።

ግዕዝን ፡ ከግእዝ ፡ ለይተን ፡ ማወቅ ፡ አለብን ። ባነባበቡ ፡ ባጠቃ ቀሱና ባነሣው ፡ ስንኳ ፡ ቢለይ ፡ ዋና ፡ መለያው ፡ በሬደል ፡ ድምፅ ፡ የነበረ ፡ ዐ ፡ አ ፡ ስለ ፡ ተደባቀ ፡ ሁለቱ ፡ ይማሰላሉ ። በአሌፍ ፡ የተጻፈው ፡ ቃል ፡ ግእዝ ፡ ማለት ፡ ነቀፋ ፡ ማለት ፡ ነው ።

ግዕዝ ፡ ማለት ፡ ገዐዘ ፡ ወይም ፡ ግዕዘ ፡ (፩) ከሚል ፡ አንቀጽ ፡ የወጣ ፡ ነው ። አንቀጽ ፡ ከጥሬ ፡ መውጣቱ ፡ ወይም ፡ ጥሬ ፡ ከአንቀጽ ፡ የትኛው ፡ እንደሚቀድም ፡ በሊቃውንቶች ፡ ክርክር ፡ ነው ። በሁለት ፡ ወገን ፡ ስንመለከተው ፡ አንዱ ፡ አንዱን ፡ የሚቀድም ፡ ሁኖ ፡ ይታያል ። አኳኋኑን ፡ በሚያመለክቱ ፡ አንቀጾች ፡ ከሥራው ፡ በሬት ፡ ሠሬው ሊኖር ፡ አለበትና ፡ ነባር ፡ ጥሬ ፡ አንቀጽን ፡ የሚቀድም ፡ ይመስላል ። በፈላስፋ ፡ ቃል ፡ መዠርመርያው ፡ መኖር ፡ ኋላ ፡ ግን ፡ መሥራት ፡ ይባላል ፡ የሌለ ፡ ሊሠራ ፡ አይቻለውም ። ግብርንና ፡ ሥራን ፡ የሚያመለክቱ ፡ አንቀጾች ፡ ግን ፡ ጥሬውን ፡ ይቀድሙታል ፡ ይልቁንም ፡ መንቀሳቀስ ፡ መጓዝ ፡ የሚያሰሙ ፡ አንቀጾች ፡ ከጥሬያቸው ፡ ሊቀድሙ ፡ ባሕርያቸው ፡ ነው ። መጓዝ ፡ ምን ፡ መሆኑን ፡ ማወቅ ፡ ያስፈልግላል ።

፩) የግዕዝ ፡ ምሥጢሩ ፡ ከአንድ ፡ ሥፍራ ፡ ወደ ፡ ሌላ ፡ መሻገር ፡ ከቦታ ፡ ወደ ፡ ቦታ ፡ ማለፍ ፡ መጓዝ ፡ ማለት ፡ ነው ። አሳባችን ፡ በሚበልጥ ፡ ጊዜ ፡ መነሻው ፡ በግዙፍ ፡ ከሚያየው ፡ ነገር ፡ ነውና ፡ ከዚህም ወደ ፡ ሌላ ፡ ተሻግሮ ፡ አስፋፍቶ ፡ የሚናገርበት ፡ አሳብን ፡ ያመጣል ። ለአርአያ ፡ በዓይኖችን ፡ ከማናየው ፡ በዠርዋችን ፡ ግን ፡ ከምንሰማው ፡ ሲወዛወዝም ፡ በእጃችን ፡ ከምንጸስሰው ፡ ከነፋስና ፡ ከእስትንፋስ ፡ ለነፍስና ፡ ለመናፍስት ፡ ቃል ፡ አወጣጥላቸው ። በሁሉ ፡ ቋንቋም ፡ እንዲሁ ፡ spirare እስፒራሪ ፡ ከሚባል ፡ ከእስትንፋስ ፡ ሥራ ፡ spiritus እስፒሪቱስ ፡ ኤስፐሪ ። በግሪክ ፡ እንዲሁ ፡ ነፋስ ፡ መንጸትና ፡ መንፋት ፡ የሚያመለክት ፡ πνεύω ፡ πνεύμα ለሚል ፡ ጥሬ ፡ መንፈስን ፡ አሰኘው ።

(፩) ፡ የዲሞጥን ፡ ግሥ ፡ ገጽ ፡ 1187 ፡ ተመልከት ።

፪ ፡ ከዚህ ፡ የተነሣ ፡ በምሳሌ ፡ ከሥፍራ ፡ ወደ ፡ አንድ ፡ ሥፍራ ፡ በእግር ፡ ወይም ፡ በሌላ ፡ መሣሪያ ፡ ወደ ፡ ቦታ ፡ መጓዝ ፡ ብቻ ፡ ያልሆነ ፡ በኅሊና ፡ የሚደረገው ፡ ያመለክታል ።

በግብረ ፡ ሐዋ ፡ ምዕ ፡ ፲ ፡ ፡ ፲ ፡ ግዕዘ ፡ ኅሊና ፡ የሚለው ፡ (በግሪክ) ἕκστασις በሌላ ፡ መጽሐፍ ፡ ድንጋጌ ፡ የሚለው ፡ ተመስጦን ፡ ያመለክታል ። እንዲሁም ፡ የዘመናት ፡ የጊዜያት ፡ መለዋወጥ ፡ ምክንያት ፡ የሚሆንን ፡ በኢዮብ ፡ (ምዕ ፡ ፴፰ ፡ ፡ ፡ ፴፫ ፡) ግዕዘ ፡ ሰማይ የሚለው ፡ τροπαὶ οὐρανοῦ የሰማይ ፡ ሕግ ፡ መለዋወጥና ፡ ለጊዜው ፡ መለዋወጥ ፡ እንደሆነ ፡ ያሰማል ። ከዚህ ፡ የተነሣ ፡ አንድ ፡ ወገን ፡ በልዩ ፡ የሚነገርላቸው ፡ ከአንድ ፡ ሥፍራ ፡ ወደ ፡ ሌላ ፡ ሥፍራ ፡ የተጓዙ ፡ ሰዎችን ፡ ከአንድ ፡ ኑሮ ፡ ወደ ፡ ሌላ ፡ ያለፉቱንም ፡ ከባርነት ፡ ወደ ፡ አርነት ፡ የተሻገሩትን ፡ ያመለክታል ።

ሀ) በዚህ ፡ ምክንያትም ፡ ሰመ ፡ ተጸውዖ ፡ ሁኖ ፡ ብሔረ ፡ ግዕዝ ፡ ሲል ፡ በወንድ ፡ ወገን ፡ ለብቻው ፡ ግዕዝ ፡ ሲባል ፡ ግን ፡ በሌት ፡ ወገን ታስቦ ፡ ብሔረ ፡ አግዲዮን ፡ ኢትዮጵያን ፡ ያመለክታል ። ሰላም ፡ ለከቆመ ፡ በቀልት ፡ ወፀርዝ ፡ ዘፈርየተከ ፡ ግዕዝ ፡ ይስሐቅ ፡ ጥቡዕ ፡ ሰማዕተ ፡ አምላክ ፡ አዚዝ ፡ (ስንክሳር ፡ ዘጅ ፡ ሐምሌ ፡) ኢትዮጵያ ፡ ያፈራችሁ ፡ የከምባባና ፡ የከግባ ፡ ምሰዕ ፡ የሆንክ ፡ የኃያል ፡ አምላክ ፡ ብርቱ ፡ ሰማዕት ፡ ይስሐቅ ፡ ሆይ ፡ ሰላም ፡ ላንተ ፡ ይሁን ። እስከ ፡ ዮም ፡ ትትራጣሕ ፡ ግዕዝ ፡ (ስንክሳር ፡ ታሕሣሥ ፡ ፲፰ ፡ ፲) እስከ ፡ ዛሬ ድረስ ፡ ለኢትዮጵያ ፡ ደስ ፡ ይላታል ። ከአዳሬው ፡ ከሥፍራው ፡ ምሥጢር ፡ በኋላ ፡ ለቋንቋውም ፡ ተነገረ ፡ ልሳነ ፡ ግዕዝ ፡ ወይም ፡ ለብቻው ፡ ግዕዝ ፡ ተባለ ። የአሁን ፡ ምሥጢሩ ፡ በልዩ ፡ ይህንን ፡ ያሰማል ።

ለ) ግዕዝ ፡ ተብሎ ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ሲነገር ፡ አካሄድና ፡ የልማድ ማዘንበል ፡ ይሰማበታል ። በኩሉ ፡ ግዕዝክ ፡ ሲለው ፡ ጠቢት ፡ ለልጁ ፡ (ጠቢ ፡ ፩ ፡ ፡ ፡ ፲፬ ፡) እንዲሁም ፡ በጴጥሮስ ፡ ፩ኛ ፡ መልእክቱ ፡ ምዕ ፡ ፩ ፡ ፡ ፡ ፲፮ ፡ ወአንትሙኒ ፡ ኩኑ ፡ ቀዳሳነ ፡ በኩሉ ፡ ግዕዝክሙ ፡ ἐν πάσῃ ἀναστοροφῆ (በአመለሳችሁ ፡ በአዘዋወራችሁ) (በገላትያ ፡ ምዕ ፡ ፩ ፡ ፡ ፡ ፲፫ ፡) ወሰማዕክሙ ፡ ግዕዝየ ፡ ዘትከት ፡ ἐμὴν ἀναστοροφῆν

እንዲሁም ፡ በነገሥታት ፡ ፩ኛ ፡ መጽሐፍ ፡ ምዕ ፡ ፳፭ ፡ ጉ ፡ ፴፫ ፡ ወብሩክ ፡ ግዕዝኪ ፡ ወብርክት ፡ አንቲ ። እንዲሁ ፡ በኢዮብም ፡ ምዕ ፡ ፲፰ ፡ ጉ ፡ ፳፩ ፡ ዝኬ ፡ ውእቱ ፡ ግዕዘመ ። በሥጋቸው ፡ ሰዎች ፡ እርምጃቸውን ፡ ግራና ፡ ቀኝ ፡ ማለት ፡ እንደሚችሉ ፡ እንዲሁም ፡ የሕይወታቸውም ፡ ጠባይዓዊ ፡ አካሌድን ፡ ሊያቃኑ ፡ እንዳለባቸው ፡ ይህም ፡ በምሳሌ ፡ ከግዙፍ ፡ ወደ ፡ ረቂቅ ፡ የሚተላለፍ ፡ አሳብ ፡ ነው ።

ሐ) ሕይወትን ፡ ሲያመለክት ፡ ግዕዝ ፡ ዘእንበለ ፡ ነውር ፡ (ጥበበ ሰሎሞን ፡ ምዕ ፡ ፱ ፡ ጉ ፡ ፱ ፡) ነቀፋ ፡ ነውር ፡ የሌለው ፡ ሕይወት ።

መ) መሪነትን ፡ አብነትን ፡ ሲያመለክት ፡ ወአንተሰ ፡ ተለውከ ፡ ትምህርትዩ ፡ ወግዕዝዩ ፡ (ጠሞቱዎስ ፡ ፪ኛ ፡ ምዕ ፡ ፫ ፡ ጉ ፡ ፲ ።) የሕይወታቸው ፡ ጠባይዓዊ ፡ ተግባር ፡ (ወይም ፡ ግብረ ፡ ገብነት ፡) በመንገድ ፡ አምሳል ፡ ተአምሩ ፡ ግዕዘመ ፡ ለቲማን ፡ ወእከዮሙ ፡ ለሳባንስ ፡ (ኢዮ ፡ ምዕ ፡ ፮ ፡ ጉ ፡ ፲፱ ፡) የቲማኖች ፡ ክፋታቸውን ፡ የሳባን ፡ መንገዳቸውን ፡ ታውቃላችሁ ። ይፈድዩ ፡ ለሰብእ ፡ በከመ ፡ ግዕዝ ፡ (ሲራክ ፡ ምዕ ፡ ፲፩ ፡ ጉ ፡ ፲፮ ፡) ዝንቱ ፡ ውእቱ ፡ ግዕዝኪ ፡ እምንእስኪ ፡ (ኤርምያስ ፡ ም ፡ ፳፪ ፡ ጉ ፡ ፳፮ ፡)

ሠ) መንገድ ፡ ብሎ ፡ በጉልህ ፡ ሲያመለክት ፡ “ኃጥእ ፡ ዘክል ኤቱ ፡ ግዕዙ ፡ ምክዕቤተ ፡ የሐውር ፡ (ሲራክ ፡ ፪ ፡ ፲፪ ፡) ሁለት ፡ መንገድ ፡ ያዘ ፡ የሚሔድ ፡ ኃጠአተኛ ፡ ባጠፊታ ፡ ይሔዳል ። (በጽርዕ ፡ ጣር ፡ ሥራ ፡ ጉዳይ ።)

ረ) መውጣትና ፡ መግባትን ፡ ሲያመለክት ፡ “ኢተአምርኑ ፡ እከዮ ፡ ለአቤኔር ፡ ወልደ ፡ ኔር ፡ እስመ ፡ ከመ ፡ ያስሕትክ ፡ መጽአ ፡ ወከመ ፡ ያእምር ፡ ግዕዝኪ ፡ (መ፡ፃአክኒ ፡ ወመ፡ባአክኒ ፡ ይላል፡ብሌላ ፡ መጽሐፍ ።)

ቀ) ሥራ ፡ ሲያሳይ ፡ ነሱ ፡ ሰብእ ፡ ይረክብ ፡ በከመ ፡ ግዕዙ ፡ ሲራክ ፡ ፲፮ ፡ ፲፬ ፡) ሁሉ ፡ ሰው ፡ እንደ ፡ ሥራው ፡ ያገኛል ።

በ) ልማድ ፡ ሲሆን ፡ ኢያስሕተክመ ፡ አኃዊነ ፡ እስመ ፡ ነገር ፡ እከይ ፡ ግዕዝ ፡ ወናዩ ፡ ያማስን ፡ (በ ፩ ፡ ቆሮ ፡ ምዕ ፡ ፲፭ ፡ ጉ ፡ ፴፫ ፡) እንዳያስቷችሁ ፡ ወንድሞቻችን ፡ ሆይ ፡ ክፋ ፡ ነገር ፡ ደግ ፡ ልማድን ፡ ያበላሻልና ፡ (በጽርዕ ፡ ሻፀግ ብዙ ፡ ከ፻፩ ፡ ጠባይዓዊ ፡ ባሕርያዊ ፡ ልማድ ፡ ይህን ፡ ፈረንጆች ፡ ሞራል ፡ ብለው ፡ ይመልሱታል ፡ በቀሙም ፡ ኤገክ ፡ ይሉታል ።

ተ) መጠን ፡ ሲሆን ፡ ፈቃድሙ ፡ ለአሕዛብ ፡ ዝሙተ ፡ ወፍትወተ ፡ (ግዕዘመ ፡ ለአሕዛብ ፡ የሚልም ፡ አለ ፡) ስትየተ ፡ ወስክረተ ፡ ወሥጥየተ ፡ ዘእንበለ ፡ ግዕዝ ፡ (ጽርዕ ፡ ሳፊሳሚትስ ከሕግ ፡ ወጭ ፡) (፩ ፡ ጴጥሮስ ፡ ፱ ፡ ፫ ፡) የአሕዛብ ፡ ፈቃድ ፡ ዝሙትንና ፡ ፍትወትን ፡ መጠጥንና ፡ ስካርን ፡ ያለ ፡ ልክ ፡ (ወይም ፡ በማይገባ ፡) አደረጋችሁ ፡ የሚላቸው ፡ ጴጥሮስ ። እንዲሁም ፡ ትክክልነት ፡ በመጠን ፡ አልብዩ ፡ ዘከመ ፡ ግዕዝዩ ፡ ሎዕህህግን እንደ ፡ አሳቤ ፡ እንደ ፡ ልቤ ፡ ወይም ፡ እንደ ፡ ነፍሴ ፡ ትክክልነት ፡ የለኝም ፡ (ፊልጵ ፡ ፪ ፡ ጉ ፡ ፳ ።

ሳ) ዕውቀት ፡ ሲሆንም ፡ ወግዕዘመሰ ፡ ለረሲዓን ፡ አክ ፡ አዳም ፡ (ምሳሌ ፡ ፲፪ ፡ ጉ ፡ ፳፮ ፡) የክፋዎች ፡ የዕብዶች ፡ አሳብ ፡ ግን ፡ ምንም ፡ ደስ ፡ አያሰኝም ። (በጽርዕ ፡ ገሃዕሙ በዕውቀት ፡ የተያዘ ፡ ልማድ ፡) ሰላም ፡ ይከውን ፡ ለክመ ፡ ወለኩሎሙ ፡ እለ ፡ የሐውሩ ፡ በግዕዘመ ፡ ፀይሳማታ ወለኩሎሙ ፡ እለ ፡ የሐውሩ ፡ በጊጋዩ ፡ ልቦሙ ፡ (ኤር ፡ ፳፫ ፡ ፲፮ ፡) ለናንተ ፡ በልማድ ፡ እውቀት ፡ ለሚሄዱና ፡ በልቡናቸው ፡ በደል ፡ ለሚኖሩ ፡ ሁሉ ፡ ሰላም ፡ ይሆናል ።

እንዳይረገምብን ፡ ሳጭሩ ፡ ልናመለክት ፡ ወኅደጎ ፡ በዘፈቀደ ፡ በግዕዙ ፡ (ሲራ ፡ ፲፭ ፡ ፲፬ ፡) ፈልጎ ፡ የሚያገኘውን ፡ ነገር ፡ በፈቃዱ ፡ የሚያዘውንም ፡ διαβούλειον (ስለርሱ ፡ የሚነገር ሁሉ ፡ ለማለት ፡ ነው ፡) በሲራክ ፡ ፲፱ ፡ ፴ ፡ እምልብሰቱ ፡ ለሰብእ ፡ ወእምሐረቱ ፡ ወእምሰሐቱ ፡ ለሰብእ ፡ ይትአወቅ ፡ ግዕዙ ። እንዲሁ ፡ በዮሐንስ ፡ ወንጌል ፡ ምዕ ፡ ፪ ፡ ጉ ፡ ፳፭ ፡ ኢይፈቅድ ፡ ይንግርዎ ፡ ግዕዙ ፡ ለሰብእ ፡ የሰውን ፡ ነገር ፡ ሊነገሩት ፡ አያስፈልገውም ። (እንደ ፡ እጅ ፡ ሥራ ፡ ከእጅሁ በታች ፡ በጽርዕ ፡) ለእመ ፡ ኢኮነት ፡ ከመ ፡ ግዕዝኪ ፡ ምትራ ፡ እምኔከ ፡ ወአውጽአ ፡ እምሥጋክ ፡ (ሲራ ፡ ፳፭ ፡ ጉ ፡ ፴፭ ፡ ፴፮ ፡) በዚያ ፡ ጊዜ ፡ በተፈቀደላቸው ፡ የፍች ፡ ሥርዓት ፡ ባል ፡ እንደሚሠራው ፡ አካሌድ ፡ ሚዕት ፡ ባትሠራ ፡ ማሰናቢቱን ፡ ያስፈልገሃል ። μη ἀλλάξῃς σεαυτὸν ራስህን ፡ ሌላ ፡ አታደርግ ፡ የሚለውን ፡ ወኢትወልጥ ፡ ግዕዝኪ ፡ (ሲራ ፡ ፴ ፡ ፳፱ ።) በጽርዕ ፡ የአሳብ ፡ ትክክልነት ፡ በኅሊና ፡ መስማማት ፡ ዐርዮ ፡ ግዕዝ ፡ ያለዋል ፡ በሃርማን ፡ መጽሐፍ ።

አንዲሁም፣ በፊልክስ፣ በራብዕ፣ አንቀጽ፣ አምስተው፣ ዐረፍ፣ ግዕዛቲሆሙ፣ ይላል። በዮሴፍ፣ ወልድ፣ ከርዮን፣ መጽሐፍ፣ በዜና፣ አይሁድ፣ ውእቱ፣ እምሰብእ፣ ሠናያን፣ ግዕዝ። (ጎሊና፣ አሳብ፣ አኳኋር።)

ወላሕዎ፣ በከመ፣ ግዕዙ፣ ወአሕምም፣ ርእስከ፣ (ሲራ፣ ማጽ፣ ፲፰፣) ወይም፣ ወላሕዎ፣ ወአሕምም፣ ርእስከ፣ ከመ፣ ግዕዙ፣ ግዳር፣ ሎቲ፣ እንደ፣ ግሪክ፣ κατὰ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ (እንደ፣ መግርጉ) (ይደልዎ፣ እንደማለት፣ አክሲዮስ፣ የሚል፣ የጽርዕ፣ ቃል፣ ወደኛ፣ የገባ፣ ከዚህ፣ ነው።)

καλοῖς በግሪክ፣ የሚለውንም፣ ግዕዝ፣ ይለዋል፣ እንደዚህ፣ በሲራክ፣ ማጽ፣ ፲፰፣ ላሕዎ፣ በከመ፣ ግዕዙ፣ የተባለው፣ አንተ፣ እንደምትፈርድለት፣ እንደምትገምተው፣ መጠን፣ አልቅስለት። በቆርንቶስ፣ ፪ኛ፣ ምዕ፣ ፩፣ ጎ፣ ፲፪። የራሳችን፣ ፅውቀት፣ አእምሮ፣ እንቲአነ፣ የሚለውን፣ ጽርዕ፣ በግዕዝ፣ ግዕዝን፣ ይለዋል፣ እስመ፣ ዛቲ፣ ይእቲ፣ ትምክህትን፣ ሰምዐ፣ ግዕዝን፣ (አውቀን፣ መሥራት፣ ያሳባችን፣ ምስክርነት፣ በጽርዕ፣ καρδίας ለሚለውም፣ እንዲሁ፣ በ፩ኛ፣ ጴጥሮስ፣ መልእክት፣ ምዕ፣ ፫፣ ጎ፣ ፲፩፣ በኩሉ፣ ግዕዝክመ፣ ቃል፣ ለቃሉ፣ በሁሉ፣ ልቡናችሁ፣ ይሆን፣ ነበር። κατὰ ብሎ፣ እንደ፣ የሚያሰማበት፣ ንግግርንም፣ ግዕዝ፣ ብሎ፣ ይመልሰዋል።

ኩሉሙ፣ እለ፣ ግዕዝ፣ ነፍስቶሙ፣ ይገብሩ፣ (፩፣ ቆር፣ ምዕ፣ ፯፣ ጎ፣ ፯) (እንደ፣ ሥጋቸው፣ ፈቃድ፣ የሚኖሩ) አያለ፣ ያስረዳል። οἱ κατὰ σάρκα ὄντες

የባሕርይንም፣ የሀላዌንም፣ ነገር፣ ሲያሰማ፣ (ሥላሴ) ይትወሐዱ፣ በ፩፣ ዘውእቱ፣ ግዕዝ፣ የሚል፣ ስለ፣ ሥላሴ፣ የሚናገር፣ መጽሐፍ፣ ዲልማን፣ manuscripta Colb. ከሚባል፣ የአጅጽሕፊት፣ ስብስባ፣ በፓሪስ፣ መገዝበ፣ መጻሕፍት፣ ከሚገኝ፣ ብራና፣ ሉዶልፍ፣ የጠቀሰው፣ ብሎ፣ ሲያመጣው፣ በቅዱስ፣ ዮሐንስ፣ ወልደ፣ ነጉድገድ፣ አኩቴተ፣ ቀርባንም፣ ግዕዘሙ፣ አይትወወቅ፣ ሲል፣ ባሕርያቸው፣ ሊታወቅ፣ አይቻልም፣ ሲል፣ ነው።

ግዕዝ፣ ብሔር፣ (የምድሩን፣ ክፍትነት) የሚል፣ በኦሪ፣ ዘልደት፣ ፵፪፣ ፱፣ በጽርዕ፣ ሂሳብ በሚለው፣ ቦታ፣ ቃል፣ በቃሉ፣ ፍለ

ጋን፣ የእግር፣ ማተምን፣ ያሰማል። እሱን፣ የሚመስል፣ ደመና፣ ሰማይ፣ ጥቀ፣ ሠናይት፣ ውብርህት፣ ፈድፋድ፣ በግዕዝ፣ (ስንክሳር፣ ታሕሣሥ፣ ፲፮፣ እንደሚገኝ።)

ከመ፣ አይትከየድ፣ ግዕዝ፣ ልስሐተ፣ ያው፣ (ስንክሳር፣ ጥቅምት፣ ፲፪፣) አልጫ፣ የሆነ፣ የጨው፣ አልጫነት፣ ባሕርይ፣ እንደሚረገጥ፣ ዓይነት፣ እኔ፣ እንዳልረገጥ፣ ማለቱ፣ ነው።

እስተዚህ፣ ያየው፣ በያይነቱ፣ የሆኑ፣ ቃሎችን፣ በአንድ፣ ቃል፣ ሲያዙ፣ እንዴት፣ የመሰለ፣ ኃይለ፣ ሕይወት፣ ያለው፣ መሆኑ፣ ስለዚህም፣ ፍሬያም፣ የሕይወት፣ ገላጭነቱን፣ ሁኔታን፣ ያስረዳሉ። የሚያስቡት፣ የአሳቢ፣ ጎሊና፣ የውሥጣዊ፣ ልቡና፣ የሚናገሩትም፣ እንደ፣ አሳባቸው፣ መጠን፣ በሚያደርጉትና፣ በሚኖሩትም፣ የኢትዮጵያውያን፣ አካሄድ፣ ሁሉ፣ ግዕዝናን፣ ነፃነት፣ የራሱ፣ ችሎት፣ በሆነ፣ ዓይነት፣ ስለዚህም፣ የጌትነትን፣ ኑሮ፣ ይገልጹ፣ እንደነበረ፣ ያሳያል። ንግግር፣ ሁለ፣ ጊዜ፣ የውስጥን፣ ወደ፣ አፍአዊ፣ ነገር፣ ማውጫ፣ የክዳንን፣ ነገር፣ መግለጫ፣ ሆኖ፣ ሕይወትን፣ የሚያሳይ፣ መሆኑ፣ የታወቀ፣ ነው።

ግዕዝ፣ ሲባልም፣ በማሳሌት፣ የደስታና፣ የኃዘን፣ (ሰቆቃው) የምስጋናና፣ የልመና፣ መሣርያ፣ የሆነ፣ አንድ፣ ዓይነት፣ ዋና፣ ዜማ፣ ነው። ይህንንም፣ ሲያስረዳ፣ ያመት፣ መነሻ፣ የቅዱስ፣ ዮሐንስ፣ ዜማ፣ ሁሉ፣ ግዕዝ፣ ነው። ግዕዝ፣ በአብ፣ ዕዝል፣ በወልድ፣ አራራይ፣ በመንፈስ፣ ቅዱስ፣ ይመሰላል። ርእሰ፣ ዓውደ፣ ዓመት፣ ለሞላው፣ ዓመት፣ መሸጋገሪያ፣ እንደሚሆን፣ እንዲሁም፣ ግዕዝ፣ ለዕዝልና፣ ለአራራይ፣ መነሻ፣ ነው። ከዚህ፣ የሚማሰልም፣ በፊደል፣ ስናየው፣ የሁሉ፣ አባቱ፣ ግዕዝ፣ ነው። ሌሎች፣ ግን፣ እሱን፣ ይደግማሉ፣ ሁለተኛ፣ ሦስተኛ፣ እስከ፣ ሰባተኛ፣ በያይነቱ፣ አኳኋን፣ ግዕዝን፣ ደጊመ፣ ቃል፣ ያደርጋሉ።

ሀ/ የግዕዝ ጽንቋ፣ ተየት፣ መጣ።

ግዕዝ፣ ግዕዛውያን፣ አግዓዝያን፣ (አግዓዝያን፣ ሲባል፣ የግዕዝ፣ ብዙ፣ መሆኑን፣ ያመለክታል፣ ወይም፣ የአግብሮ፣ ማልስ፣ ቅጽል፣ ሊባል፣ ይቻላል፣ ለራሱ፣ አርነት፣ ብቻ፣ ያልሆነ፣ ለሌሎችም፣ አርነት፣ ሰጧ፣ መሆኑን፣ ሊያመለክትለት፣ ይቻላል) ወደ፣ ብሔረ፣ አግዓዚ፣ የተሻሻሉበት፣ ዘመን፣ ፯፻፣ ዓመት፣ ተጌታችን፣

በፊት፡ ነው፡ ይባላል፡ ዘመኑ፡ ከነዚህ፡ አግዓዚያን፡ ቀደም፡ ብለው፡ የመጡም፡ ሐበሻት፡ የተባሉ፡ አንድ፡ የዓረብ፡ ዘር፡ ስሐርታን፡ ከተባለ፡ ከባሕር፡ ጠረፍ፡ የሚገኝ፡ ከየመን፡ አውራጃ፡ ተነሥተው፡ ወደ፡ ኢትዮጵያ፡ ገብተው፡ ነበር። ሲሻገሩ፡ በየትኛው፡ በር፡ እንደ፡ መጡ፡ እርግጥነቱ፡ አይታወቅም። ባብ፡ ኤል፡ መንደብ፡ (ጥፋተ፡ ምንዳቤ)፡ የድንገት፡ ደጃፍ፡ ከተባለ፡ ከኤርትራ፡ ባሕር፡ ከሀንድ፡ አገር፡ ውቅያኖስ፡ በሚገኝበት፡ ጠባብ፡ ያለ፡ ቦታ፡ መሻገራቸው፡ ወይም፡ በምጽዋ፡ ጠረፍ፡ ብቻ፡ አዳሊስ፡ መርሶ፡ በሚባለው፡ በር፡ መምጣታቸው፡ አይታወቅም፤ የሚመስለው፡ ነገር፡ በዚህ፡ ብቻ፡ መግባታቸው፡ በተውት፡ ስምና፡ በጻፉት፡ ድንጋይ፡ በተከሉት፡ ሐውልትና፡ በቋቋሙት፡ መንግሥት፡ ያስረዱናል። ሐበሻት፡ ሐውዜንና፡ ስሐርት፡ በሚባል፡ በሰሜናዊ፡ ኢትዮጵያ፡ ወገን፡ ተሳፍረው፡ አደሩ፡ ለአገሩም፡ ስም፡ ስጡት፡ (በሐማሴንም፡ ስሐርት፡ አለ።) ከተባለው፡ ዘመን፡ በፊት፡ ግዕዝ፡ ወደ፡ ኢትዮጵያ፡ ደረሱ፡ ለአገሩ፡ የሚሆን፡ ቋንቋ፡ ይዘውም፡ ገቡ፤ መምጣታቸው፡ ሳባ፡ ከሚባል፡ ደቡባዊ፡ ዓረብ፡ አውራጃ፡ ነው፡ ያመጡትንም፡ ቋንቋ፡ እንደ፡ ባሕርያዊ፡ አካሄድ፡ ከአገሩ፡ ቋንቋ፡ ጋራ፡ በትንሽ፡ ተስማምቶ፡ ተቀላቅሎ፡ ግዕዝን፡ ወለደ። እነሱ፡ ያደሩበት፡ የሰሜናዊ፡ ኢትዮጵያ፡ ክፍል፡ ሹመዛናና፡ አክለ፡ ጉዛይ፡ ነው፡ ከዚያው፡ ተነሥተውም፡ እየተስፋፉ፡ ወደ፡ አክሱም፡ ወገን፡ ደረሱ። የሳባ፡ መንግሥት፡ ዓረብ፡ አገር፡ የነበረ፡ የሳባ፡ መንግሥት፡ እስከ፡ ብዙ፡ ዘመን፡ ይጠብቃቸው፡ ጥግም፡ ሁኖላቸው፡ ነበር፡ ጳላ፡ ግን፡ ከሥፍራው፡ ሩቅነት፡ የተነሳ፡ ሥልጣኑ፡ እያነሳቸው፡ እርዳታውም፡ እየተቀነሰባቸው፡ ሔደ፤ ስለዚህ፡ ራሳቸውን፡ ይችሉ፡ ዘንድ፡ ግድ፡ ሆነባቸው። ሐበሻት፡ የተባሉ፡ ነገድ፡ መገገመርያ፡ ነጋሻቸውን፡ (ነግሠ፡ ከዕብራይስጥና፡ ከዓረብ፡ ብናነጣጥረው፡ በአንድ፡ ስበሰበ፡ በግዴታ፡ ፈለገ፡ ግራና፡ ቀኝ፡ ነጻ፡ ገፋ፡ አስገደደ፡ ማለት፡ ነው።) ማለት፡ አለቃቸውን፡ ሾሙ። ግዕዝ፡ አለቆቻቸውን፡ ከሾሙ፡ ወዲያ፡ የቀሩም፡ እንደ፡ አቅማቸው፡ መጠን፡ ከሾሙ፡ ወዲያ፡ የሁሉ፡ ነጋሾች፡ ጠቅላይ፡ የሐበሻት፡ ሆነ፤ ስለዚህም፡ ንጉሠ፡ ነገሥት፡ መባል፡ ጀመረ፡ ይላሉ፡ ኤሮጶች፡ ስለ፡ ዘመኑና፡ ስለ፡ መንግሥቱ፡ አቋቋም፡ እነዚህ፡ ሲናገሩ፡ በአንድ፡ ትንሽ፡ ምልክት፡ ያገኙት፡ በጽሕፈት፡ ወይም፡ ከሌላ፡

መንግሥት፡ ታሪክ፡ አንጻር፡ የሚያመጡት፡ “ሂፖቲሲስ፡” የሚሉት፡ ነገር፡ ነው። ነገራችን፡ ስለ፡ ቋንቋ፡ ብቻ፡ ስለሆነ፡ ድርሳኑን፡ አናስፋፋውም፡ እንጂ፡ በመጻሕፍትም፡ የተመሰከረ፡ በተፈራገም፡ የረጋ፡ በቀጻማዊ፡ ምኒልክ፡ የሰሉሞን፡ ልጅ፡ የቆመ፡ መንግሥት፡ ፱፻፹፪፡ ዓመት፡ ከክርስቶስ፡ በፊት፡ ነው።

ለ | የግዕዝ፡ ቋንቋ፡ መዘመዱ፡ ከነማን፡ ነው?

የግዕዝ | ቋንቋ፡ የሚዘመዱቸው፡ ከሴም፡ ቋንቋዎች፡ ከሁሉም፡ ነው። ከዕብራይስጥ፡ ከአራማዊ፡ ከፊኒቂካዊ፡ ከሰርክት፡ ከዓረብ፡ እዚህ፡ ማስተዋል፡ የሚገባ፡ ስለ፡ ቋንቋ፡ ሲናገር፡ አጨራረሱ፡ ስጧ፡ ይላል፡ ምክንያቱም፡ ተጽርዕ፡ በቁሙ፡ ስለ፡ ተወሰደ፡ እንጂ፡ የወገን፡ ቅጽል፡ በኢትዮጵያዊ፡ ሰዋስው፡ በዊ፡ ሊጨርስ፡ ነበረበት። በኢሳይያስ፡ ፴፯፡ ጉ፡ ፲፮፡ እንደምናየው፡ ንግረነ፡ ለአግባርቲክ፡ ሱርስተ፡ (ወይም፡ ሱርስት፡) እስመ፡ ንዕምዕ፡ ወኢትንግረነ፡ በዕብራይስጡ፡ (በጽርዕ፡ ይላል፡) *Ebraiōti* እንዲሁም፡ በመስቀል፡ ላይ፡ የጻፉት፡ የጌታችን፡ የኢየሱስ፡ ክርስቶስን፡ ክስ፡ ወጽሕፊቱ፡ ጽሑፍ፡ ውክቱ፡ በዕብራይስጥ፡ ወበሮማያስጥ፡ ወበጽርዕ፡ የሚለውን፡ (ሉቃ፡ ፳፫፡ ፴፰፡ የሐንስ፡ ፲፱፡ ፳፡ በጽርዕ፡ *Pomaioiti Ellhynioiti* ይለዋል።

እንደ፡ ሰዋስው፡ ደምብ፡ ልሳነ፡ ዕብራውያን፡ ልሳነ፡ ሶርያውውያን፡ ማለት፡ ነበረበት፤ አራማዊ፡ ስንል፡ ከዕብራዊ፡ የተወለደ፡ ቋንቋ፡ ሕዝብ፡ የሚናገረው፡ የነበረ፡ በጣም፡ ለምንጩ፡ የቀረበ፡ ነው። ፊኒቂካዊ፡ የምንለው፡ ከሶርያ፡ ወገን፡ አቅራቢያ፡ በጠሮስና፡ በሲያና፡ የተተከሉና፡ የሴም፡ ወገን፡ ከነአን፡ ከተባሉትም፡ ወንድማማች፡ የነበሩት፡ ናቸው። በጳላ፡ ግን፡ ከዚህ፡ ተነሥተው፡ ወደ፡ አፍሪቃ፡ ጠረፍ፡ ተሻግረው፡ ቅርጣግና፡ የተባለ፡ መንግሥት፡ ተክለው፡ ከሮማውያን፡ ባለጋሮች፡ ሁነው፡ በበርቃና፡ (መብረቅ፡ ማለት።) በልጁ፡ ስም፡ አኒባል፡ የተጠሩ፡ ስመ፡ ጥሩ፡ ሕዝብ፡ በዓለም፡ የታወቁ፡ ናቸው፤ ሶሪያና፡ ፊኒቂያ፡ ድምበር፡ ነበሩ። ጌታችን፡ በወንጌል፡ ልጅዋን፡ ያጸነላት፡ ሴት፡ ሲሮፊኒቂካዊት፡ በማለቱ፡ ሁለቱ፡ አገሮች፡ ከሚቀላቀሉበት፡ ቦታ፡ መሆንዋን፡ አመለከተ። (ማቴ፡ ፲፩፡ ጉ፡ ፳፯፡ ማር፡ ፯፡ ጉ፡ ፳፬፡)

ስለተነገሩት፡ ቋንቋዎች፡ የምንጠይቀው፡ ነገር፡ መመሳሰላቸው፡ እርስበርሳቸው፡ አንዱ፡ ከአንዱ፡ በወጣው፡ ምክንያት፡ ወላጅና፡ ተወላጅ፡ መሆናቸው፡ ነው። ወይም፡ ከአንድ፡ ሥር፡ በመውጣታቸው፡ ነው። ለዚህ፡ የሚሆን፡ ፍጹም፡ መልስ፡ ሊሰጥ፡ አይቻልም። ስለ፡ ዕብራይስጥና፡ ስለ፡ ዓረብኛ፡ ቋንቋ፡ ወንድማማችነት፡ የታወቀ፡ ነው። ይስሐቅና፡ እስማኤል፡ ከአንድ፡ አብርሃም፡ መወለዳቸው፡ ከሳራና፡ ከአጋር፡ መሆናቸው፡ እርግጥ፡ ነው። ይስሐቅ፡ የዕብራውያን፡ አባት፡ እስማኤልም፡ የዓረባውያን፡ አባት፡ መሆኑ፡ ይታወቃል። አብርሃም፡ ከስለዳውያን፡ ወገን፡ ኡር፡ ከምትባል፡ ከተማ፡ የእግዚአብሔር፡ ጥሪን፡ ሰምቶ፡ ከወገኑ፡ ተለይቶ፡ ለብቻው፡ ሊሆን፡ ሲወጣ፡ ቋንቋው፡ የከላውዴዎን፡ እንጂ፡ ሌላ፡ ቋንቋ፡ እንዳልነበረው፡ የተሰወረ፡ አይደለም። የቋንቋ፡ ነገር፡ ግን፡ ቅድም፡ እንዳመለከትነው፡ እንደ፡ አገሩ፡ እንደ፡ ልዩ፡ ነገሩ፡ እየጨመረ፡ ከሚገናኘው፡ ሕዝብም፡ እየተቀላቀለ፡ መሆኑም፡ ሁል፡ ጊዜ፡ የሚሆን፡ ነገር፡ ነው። የከላውዴዎን፡ ቋንቋ፡ በሱርስት፡ እንደነበረ፡ የታወቀ፡ ነው። ስለምን፡ በመሰደጥም፡ በወንዞች፡ መሆኑም፡ ከሚገኝ፡ መሬት፡ ላይ፡ ሁለት፡ የሶርያውያን፡ (ዳነዌ)፡ የከላውዴዎን፡ (በባቢሎን)፡ በአሶሪያ፡ ስም፡ ጥቅል፡ የሚጠሩ፡ ናቸው። እነዚህ፡ ቋንቋዎች፡ በአራት፡ ዘልደት፡ ምዕ፡ ፲፩፡ ጎ፡ ፱፡ ዝሩት፡ ተብሎ፡ ከተሠየመው፡ መሬት፡ የተነሡ፡ ወገን፡ መሆናቸው፡ ያሳስባል። የባቢሎን፡ ቋንቋ፡ ግን፡ በሥፍራው፡ ስለቀረ፡ ያው፡ ፊተኛ፡ ሊሆን፡ የሚቻል፡ ነው። (ባብ-ኤል፡ የአምላክ፡ ደጃፍ፡ ማለት።) ስለምን፡ ቢሉ፡ የሶርያውያንና፡ የባቢሎንውያን፡ በታሪካቸውም፡ በቅዱሳን፡ መጻሕፍትም፡ (በተጠቀሰው፡ አሪ፡ ዘልደት)፡ ከዚያን፡ ጊዜ፡ ወዲህ፡ ቶሎ፡ ብለው፡ መንግሥታቸውን፡ እንደ፡ ተከሉ፡ የታወቀ፡ ነው። ከተነገሩት፡ ቋንቋዎች፡ የግዕዝ፡ ቋንቋ፡ ለየትኛውም፡ የሚቀርብ፡ እንደሆነ፡ የሚያስረዳው፡ በስሙና፡ በሥፍራው፡ ወገን፡ አቅራቢያነቱ፡ አብልጦ፡ ከከሌዳውያን፡ የሚቃረብ፡ የመስለናል። መገመርያ፡ በስሙ፡ በግራኝ፡ ጊዜ፡ ወደ፡ ኤውሮጳ፡ የተሻገሩ፡ ኢትዮጵያውያን፡ መነከሻት፡ የግዕዝ፡ ቋንቋ፡ ሰዋሰው፡ ሊነግሩ፡ ቋንቋውን፡ ሊያስተምሩ፡ ዘገመሩ፡ ጊዜ፡ የከሌዳውያን፡ ነገር፡ ያውቁ፡ የነበሩ፡ ራሪንጅች፡ ካልደዩ-ኤትዮ፡ ጥቅም፡ ብለው፡ እንደሰየሙት፡ ፲፯ኛ፡ መቶ፡ ዓመተ- ምሕረት፡ በታተመው፡ መጽሐፍ፡ አይተናል።

ኢዮብ፡ ሉዮል፡ የኢትዮጵያ፡ ታሪክ፡ ብሎ፡ በ፲፯፻፹፩- ዓ.ም፡ በሳተመው፡ መጽሐፍም፡ እንደሚገኝ፡ የሁለት፡ ደስቱን፡ የተባለ፡ የከሎኒያ፡ ከተማ፡ ገዢውን፡ በግዕዝ፡ መዝሙርና፡ መኃል፡ መኃል፡ መገመርያ፡ አሳትሞ፡ ኤውሮጳ፡ ላይ፡ ያወጣ፡ ኢትዮጵያውያንን፡ ሲጠይቅ፡ ቋንቋችን፡ የከሌዳውያን፡ ነው። ብለው፡ እንደ፡ ነገሩት፡ እሱም፡ በዚህ፡ ተሳስቶ፡ ካልደዩ፡ ኤትዮ፡ ጥቅም፡ እንደሰየሙት፡ የሚል፡ በታሪክ፡ መጽሐፍ፡ ፩ኛ፡ መጽሐፍ፡ ፲፭፡ ምዕራፍ፡ ላይ፡ ይገኛል። ስተት፡ ማለቱን፡ ግን፡ የተጻይነቱ፡ ማስረጃ፡ ሳያቀርብ፡ ነውና፡ አንቀበለውም። በሥፍራው፡ አቅራቢያነትም፡ የባቢሎንና፡ ሶርያ፡ ለሳባ፡ መንግሥት፡ ከሌሎች፡ አብልጦ፡ የሚቀርብ፡ እንደሆነ፡ በትምህርተ፡ ምድር፡ የሚል፡ ወረቀት፡ ሊታይ፡ ይቻላል። ከሌዳውያን፡ ወይም፡ ከሌዳዎን፡ የነበሩበት፡ ከግጃጃ፡ መዓርግ፡ በምሥራቅ፡ ለግሪክ፡ መስመር፡ በግኛው፡ መዓርግ፡ ከሰሜናዊ፡ ለምድር፡ አምብርት፡ ወሳኝ፡ መስመር፡ ነው። ሳባ፡ የነበሩበትን፡ ልክ፡ በግጃጃው፡ መስመር፡ ወደ፡ ምሥራቅ፡ ወገን፡ በግኛው፡ መስመር፡ ደሞ፡ ለተባለው፡ የምድር፡ እንብርት፡ ዊክሰሚና፡ ወገኑ፡ አዋሳኝ፡ ነው። (ጳ)

ለሳባስ፡ አብልጦ፡ ይቅረበው፡ ግዕዝንስ፡ ግን፡ አስገባው፡ ቢባል፡ ግን፡ የግዕዝ፡ ቋንቋ፡ ከሳባዊ፡ ንግግር፡ እንደ፡ ወጣ፡ በሁለት፡ ማስረጃ፡ ያስረዳል። መንግሥታችን፡ በንግሥተ፡ ሳባ፡ በንግሥተ፡ አዜብ፡ ስም፡ መጠራቱ፡ ብቻ፡ ያይደለ፡ መተከሉም፡ የታወቀ፡ ነው። ከሳባ፡ ተሻግረው፡ ወደ፡ አፍሪቃ፡ ምድር፡ ሲያልፉም፡ በኖብያ፡ መንግሥት፡ የሚገኝ፡ መናገሻ፡ ከተማቸው፡ የነበረ፡ ሳባ፡ ተብሎ፡ ይጠራ፡ እንደነበረ፡ ያስረዳል። ኋላ፡ ግን፡ የፋርስ፡ ንጉሥ፡ አንድ፡ ጊዜ፡ ወደዚያ፡ ዘመቻ፡ ሂዶ፡ ምድሩን፡ ከያዘ፡ በኋላ፡ ለአካቱ፡ ክብር፡ ብሎ፡ ሳባ፡ የነበረውን፡ ስም፡ ለውጦ፡ ሚሮም፡ ብሎታል። የሚሉ፡ ታሪከኞች፡ አሉ። አለዚህም፡ በሥፍራው፡ ስም፡ በሐማሴን፡ ወገን፡ ዓንሰባ፡ (የሳባ፡ ዓይን፡ የሳባ፡ ወንዝ፡ ምንጭ)፡ የሚባል፡ ለወንዙና፡ ለአገሩ፡ ስም፡ የሰጠ፡ ገንሰባ፡ የሚባል፡ አገርም፡ በመረብ፡ ወንዝ፡ አጠገብ፡ በአማሴን፡ ወገን፡ አለ። (ገነተ፡

(ጳ) ሂክሶስ፡ የተባሉ፡ ግብጽን፡ ያ፡ ዓመት፡ የገዙ፡ ነገሥት፡ ከከላውዴዎን፡ መሆናቸው፡ ሲባል፡ ስማቸው፡ ኢትዮጵያውያን፡ ናቸው። (በባብን፡ ጠራቃስ)

ሰባ፣ የሰባ፣ አትክልት፣ ማለቱ፣ ነው።) አዚህ ማስተዋል፣ የሚያስ ፈልገው፣ የምንናገርበት፣ የጥንት፣ ዘመንን፣ ስንመለከት፣ በዓረብ፣ ወገን፣ በሰባ፣ መንግሥት፣ አገር፣ መረብ፣ የሚባል፣ ከተማ፣ ዋናው፣ ከተማ፣ እንደነበር፣ የገጥራሬ፣ ወረቀት፣ ያመለክተናል ። ጉሎ፣ ማኼያ፣ የሚባል፣ በሹመንዛና፣ ወገን፣ የሚገኝ፣ ጥንታዊ፣ ስም፣ ስለ፣ ሆነ፣ የማክያ፣ መስክ፣ ማለት፣ ነው፣ ብለው፣ ይተረጉሙታል ። ንግ ሥተ፣ አዚብ፣ አማሴን፣ ላይ፣ ሲደርሱ፣ ማይበላ፣ ተብሎ፣ በሬት፣ የተሠየመው፣ ሲጠርድ፣ ሲዋረድ፣ ስሙ፣ የቆየ፣ ነው። ስለ፣ ንግ ሥተ፣ ሰባ፣ የሚነገር፣ ሕዝባችን፣ በልብ፣ አትሞ፣ የሚናገረውና፣ ሊቃውንቶቻችን፣ የደረሱትን፣ ማስተዋል፣ ይብቃ ። የነገራችን፣ ዋና፣ ማስ ረጃ፣ ግን፣ የሰባ፣ ቋንቋና፣ የግዕዝ፣ ቋንቋ፣ በምሥጢሩም፣ ይሁን፣ በጽሕፈቱም፣ ይሁን፣ መስማማቱ፣ ለታሪክ፣ ከዚህ፣ የሚበልጥ፣ ነገር፣ የለም ። የአባት፣ ርስት፣ የሚወረስ፣ መገመርያ፣ ያባት፣ ቋንቋ፣ ነው።

በምስር፣ የኒዌርሲቲ፣ (Universitas ማለት፣ እመንገለ፣ ነላሂ፣) የምሥራቅ፣ ወገን፣ ዕውቀትና፣ ትምርት፣ ለማሳመር፣ ለማወቅና፣ ሌሎችንም፣ ለማስታወቅ፣ ብሎ፣ የቆመ፣ ቤተ፣ ደራስያን፣ የደቡባዊ፣ ዓረብ፣ አገር፣ ጥንታዊ፣ ቋንቋ፣ ስዋስው፣ በርእሰ፣ ነገሩ፣ በጭሩ፣ በካይሮ፣ ፲፱፻፱፣ በፈረንጅ፣ ቀጥሮ፣ በኛ፣ ግን፣ ፲፱፻፳፪- ፳፫፣ የታተመ፣ ኢግናጽዮስ፣ ጉዲ፣ ያሳተመው፣ ይነግረናል፣ (1) ደቡባዊ፣ ሲል፣ ልክ፣ በደቡብ፣ ወገን፣ ከባሕር፣ ጠረፍ፣ በየሚን፣ በኩል፣ የሚገናኙ፣ ዳርቻቸውም፣ ከርሱ፣ ጋራ፣ በደቡብ፣ ያላቸው፣ ሚኒያውያንና፣ ሳባውያን፣ የሚባሉ፣ ሁለቱ፣ ሕዝብ፣ የሚናገሩት፣ የነበረ፣ ቋንቋ፣ ነው። ከዚህ፣ ሁለቱ፣ ሳባዊ፣ አብልጦ፣ ወደ፣ ግዕዝ፣ እንደሚቀርብ፣ ሚኒያዊ፣ ከሰባዊ፣ የሚለይበት፣ ከግዕዝ፣ በመለየቱ፣ ያስረዳል ። ለአርአያ፣ የዝርዝር፣ አካሄድ፣ በሳባዊ፣ ሁ - ሃ - ሆሙ - የሚለው፣ ለሩቅ፣ ወንድና፣ ለሩቂቱ፣ ሴት፣ ለሩቆች፣ ወንዶችም - በሚኒያዊ፣ ሱ፣ (ሳ) ስሙ፣ ይለዋል ።

• እንዲሁም፣ ለሁለት፣ ብቻ፣ ሲሆን፣ በጥምድ፣ የሚነገር፣ በግሪክም፣ በዓረብም፣ እንደሚገኝ በጥንታዊ፣ ኢትዮጵያዊም፣ የነበረ፣ ሰባ፣ ሁማይ፣ የሚለውን፣ ሚኒያዊ፣ ሱማይ፣ ይለዋል ። የሚመስል ስለው፣ በጭሩ፣ በበቂ፣ ወገን፣ ዘን፣ (ዘ) ዛት - (ዘተ) እሉን -

(1) Summarium grammatice veteris linguae arabicae mridionatis 1930

(እለ፣ እሉ) ዋና፣ አመልካች፣ ቅጽል፣ ዝንቱ፣ ዛቲ፣ አልኩ፣ ማለት፣ ነው ። በሌላ፣ በግልጽዘ፣ ሲገባ፣ ግን፣ ዛ፣ ዙ፣ (ዘ) አን፣ (አንተ) ዛት፣ (አንተ) እለ፣ (እሉ) ለሁለት፣ ሲሆንም፣ ኡላይ፣ (እሉ - ክልኤቱ፣ እለ) = የጥያቄ፣ መን፣ ለሰው፣ ም፣ ለነገር ። በአናቅጽ፣ ገቢር፣ ቃታላ፣ (ገደለ)፣ ቃትታላ፣ (ገዳደለ)፣

« አግብሮ፣ ሀቅተላ፣ (አስገደለ)፣ በሚኒያዊ፣ ግን፣ ሳቅተላ፣ ይለዋል ።

ተገብሮ፣ ወይም፣ ገቢር፣ ለርእሱ፣ reflexif የራሱ፣ መደረግ፣ ቀተተለ፣ اقتتل የፊደል፣ ተ፣ ሥፍራ፣ መለዋወጥ፣ በግሪክ፣ መታተሲስ፣ (ኋላ፣ ማስቀመጥ) እንደሚለው፣ በስተቀር፣ ተቀተለ፣ እንደማለት፣ ያደረገው፣ ነው ።

በአስተጋብሮ፣ መደብ፣ አንዳንድ፣ አብነት፣ ይገኝበታል፣ ስተመለክ፣ አስተማልክ፣ ማለት ነው።

ሁለት፣ ቃልን፣ አስያያኸ፣ በሰዋስው፣ ዋዌ፣ የሚሉት፣ በሰባዊ፣ ነ፣ ተጨምሮበት፣ ይገኛል፣ በአማርኛ፣ ና፣ በትግርኛ፣ ን፣ እንዳለበት፣ ነው ።

በይቤ፣ አንቀጽ፣ ካልአይ፣ አንደ፣ ቀዳማዊ፣ ተቁጥሮ፣ ያለፈውን፣ እንደሚያመለክት፣ በሰባዊም፣ እንዲሁ፣ በብዙ፣ አንቀጾች፣ ያመልክታል፣ አርአያ፣ ጸድቀ፣ ዓስታር፣ ወደሀ፣ ቲብ፣ ዓስተር፣ ጸድቀ፣ ወተዓሥዩ፣ የሚለው፣ ካልአይ፣ አንቀጽ፣ በሰባዊ፣ ዩሀ ቲብ፣ ያለው፣ ያለፈን፣ በምሥጢሩ፣ ሲያመለክት፣ በቆየው፣ ካልአይ፣ አንቀጽ፣ ነው። ስለ፣ ሣልሳይና፣ ስለ፣ ግዕዝ፣ ነው፣ ዘንድ፣ አርአያው፣ አልተገኘም፣ ይላሉ፣ ሣልስ፣ ቅጽል፣ እንደሳድሱ፣ ቅጽል፣ ግን፣ መን፣ መነሻ፣ አድርጎ፣ በግዕዝ፣ ማዕምር፣ ምእመን፣ ማእምንት፣ እንደሚለው፣ አብነት፣ ነው። የአካል፣ በቂ፣ ሲሆን፣ ነፍሱ፣ (ንሱ) ይላል፣ አንዳንድ፣ ጊዜም፣ ርእሱ፣ አማርኛ፣ እርሱን፣ ያለው ነው ።

በግዕዝ ጸንደ ፣ ነበ ፣ ነደ ፣ ብለው ፣ ፊደልን ፣ ውጠው ፣ የሚያደርጉት ፣ በሰባዊ ፣ ያደርጋል ።

በው ፣ የሚነሱ ፣ አናቀጾች ፣ በሦስተኛና ፣ በዘንድ ፣ ሲሆን ፣ ወ ፣ እንደሚውጡ ፣ በሰባዊም ፣ እንዲሁ ፣ ብሎ ፣ ይረድ ፣ ትረድ ፣ ይላል ።

ወና ፣ የ ፣ በመሀከላቸው ፣ የሚገኙባቸው ፣ አንቀጾች ፣ የተባሉ ፣ ፊደሎችን ፣ ውጠው ፣ ሳብዕና ፣ ሐምስ ፣ ሁነው ፣ እንደሚነገሩ ፣ ልክ ፣ ግዕዝን ፣ ይመስላሉ ። በመጽሐፉ ፣ ያመጡባቸው ፣ አርአያ ፣ ቶቦ ፣ (ተወበ) ፣ ተሰጠ ፣ ከወነ ፣ (ከነ) ፣ ወደመ ፣ (ሣመ) ፣ የ ፣ የሚቀጥበት ፣ አንቀጽ ፣ ሲያመጣ ፣ ልክ ፣ እንደ ፣ ግዕዝ ፣ ነው ።

ስለ ፣ ጥሬ ፣ ሲናገር ፣ በያይነቱ ፣ የሆነ ፣ አጨራረክ ፣ አምጥቶ ፣ የሚነገርላቸው ፣ የሚበልጡ ፣ ከግዕዝ ፣ የሚስማሙ ፣ ናቸው ፣ ፩ ፣ ቃታል አርአያ ፣ ፋራስ ፣ ፈረስ ፣ ፪ ፣ ቃታል ፣ እግር ፣ ማለክ ፣ (መላኪ) ፣ ንጉሥ ፣ ፫ ፣ ቃታል ፣ በርቅ ፣ ፬ ፣ ቁትል ፣

፭ ፣ ቁትል ፣ ሱምን ፣ ስምንተኛ ፣ አፍ ፣ ወይም ፣ እንደተለመደ ፣ ሲሙን ፣ ፮ ፣ ቃውብ ፣ (ተውሀቦ) ፣ ወይም ፣ ስጦታ ፣ ፯ ፣ ቁታል ፣ ቁላም ፣ ቀላጫ ፣

፰ ፣ ቃታል ፣ ቃቲላት ፣ ሐዲስ ፣ ሐዲሳት ፣ ያልታሰበ ፣ በድንገት ፣ የሚመጣ ፣ ነገር ፣ ፱ ፣ ቃታል ፣ በዓድ ፣ ከሩቅ ፣ የሆነ ፣ በዕድ ፣ በቁሙ ፣ (በማርኛ ፣ በትግርኛ) ፣ ፲ ፣ መስም ፣ ቅጽል ፣ መሳይ ፣ መንመሳጠው ፣ አድርጎ ፣ ማቅታል ፣ ማዕረብ ፣ ምዕራብ ፣ ወና ፣ የ ፣ ለአጻ ማቂነት ፣ የሚገቡበት ፣ ቦታም ፣ አለ ፣ ኩልያት ፣ ኩልያት ፣ ኩለንትና ፣ ማለት ፣ ከኩሉ ፣ ተነሥቶ ፣ የን ፣ በመሀከሉ ፣ አግብቶባል ፣ የወገን ፣ አመልካችነት ፣ ልክ ፣ እንደ ፣ ግዕዝ ፣ ነው ፣ የሆነ ፣ ሁኖ ፣ መጨረሻው ፣ ከወንድ ፣ ወገን ፣ ላይ ፣ ት ፣ ሲጨመርበት ፣ የሴት ፣ ወገን ፣ ይሆናል ፣ ማሥራቂይ ፣ የነበረ ፣ ማሥራቂት ፣ ይላሉ ፣ እንደ ፣ ግዕዝ ።

የአባዛዝ ፣ መንገድ ፣ በመነሻው ፣ አንጻንድ ፣ ጊዜ ፣ አ ፣ ይዘ ፣ በመጨረሻው ፣ በያይነቱ ፣ መድረሻ ፣ ይይዛል ።

አብና ፣ እኑ ፣ ወልድ ፣ አምላክ ፣ እድ ፣ ሰማይ ፣ ማህ ፣ ማይ ፣ በጣም ፣ የተለመዱ ፣ ቃሎች ፣ ወደ ፣ ብዙ ፣ ሲለወጡ ፣ ሥራት ፣ የላቸውም ፣ የሰባ ፣ ቀጥር ፣ የሚከተለው ፣ ነው ።

እንደተገኘ ፣ መጠን ፣ አሐዳም ፣ (ለወንድ) ፣ አሐት (፣ ለሴት) ፣ ሰነይ ፣ (ሁለተኛ ፣ ቀን ፣ በግዕዝም ፣ አመ ፣ አውሩ ፣ ወዓሚሩ ፣ ብሎ ፣ ዓውሩ ፣ ወሰነዬ ፣ ለኅዳር ፣ እንደሚል ፣) ሠለስ ፣ ሠለሳት ፣ አርባዕ ፣ አርባዓት ፣ ግምስ ፣ ኃምሳት ፣ ሳድስ ፣ ሳድሳት ፣— ሳብዕ ፣ ሳብዓት ፣— ሳማን ፣ ሳማንያት ፣— ታስዕ ፣ ታስዓት ፣ ዓሥር ፣ ዓሥራት ፣ ተዓሥር ፣ ወዲያ ፣ እንደ ፣ ዓረብ ፣ ልማድ ፣ ኑና ፣ ኒና ፣ እያደረጉ ፣ በተናብቦ ፣ ሲሆን ፣ ግን ፣ የና ፣ አ ፣ እየጨመሩ ፣ ለአርአያ ፣ አርባዓይ ፣ አልፍ ፣ አርባሚአት ፣ አልፍ ፣ ማለቱ ፣ ሺ ፣ ሲል ፣ ነው ።

የአገባቦች ፣ በ ፣ ለ ፣ በይነ ፣ ታሕት ፣ ውስጥ ፣ ላዕላይ ፣ ፍና ፣ ፍኖት ፣ ቅድመ ፣ አው ፣ ወ ፣ ከ ፣ (ከመ) ፣ ሁሉ ፣ እንደ ፣ ግዕዝ ፣ ናቸው ።

ይሁን ፣ እንጂ ፣ ስለ ፣ ቃሎች ፣ ዝምድና ፣ ስለ ፣ ሰዋስው ፣ መስማማት ፣ ከሌሎች ፣ የምሥራቃውያን ፣ ቋንቋዎችም ፣ ይስማማሉ ፣ ሌላ ፣ ምን ፣ ልዩ ፣ ዓይነት ፣ አለ ፣ ለሚል ፣ ግን ፣ በሁለተኛው ፣ ማስረጃ ፣ መልስን ፣ እንሰጣለን ።

ለ) የግዕዝ ፣ ጽሕፈት ።

የግዕዝ ፣ ፊደል ፣ ታሪክ ፣ ማመልከት ፣ አለብን ፣ ፊደል ፣ የሚል ፣ ቃል ፣ ከወይት ፣ እንደመጣ ፣ ብንመረምር ፣ መብቀያውን ፣ በፍጥነት ፣ አናገኘውም ፣ ከዕብራይስጥና ፣ ዓረብ ፣ ፋዳላ ፣ የሚሉ ፣ አናቀጽ ፣ ብናዛምደው ፣ ለየ ፣ ማለት ፣ ሁኖ ፣ እናገኘዋለን ፣ ይህም ፣ በአንድ ፣ የማይለይ ፣ ቃል ፣ ሊለያዩ ፣ የሚቻሉ ፣ ክፍሎች ፣ ተብሎ ፣ ቢተረጎም ፣ ደኅና ፣ ነው ። በኢትዮጵያ ፣ ግሥ ፣ ፊደል ፣ ዘይቤ ፣ ጻፈ ፣ ይለዋል ፣ በዚህ ፣ ትርጉም ፣ ዳግማዊ ፣ ምሥጢሩ ፣ እንጂ ፣ ቀዳማዊው ፣ የተገኘ ፣ ለይመስልም ፣ ትርጉምን ፣ ትተን ፣ ነገሩን ፣ እንይ ።

ብናየው ፣ ብንመለከተው ፣ በዓለም ፣ የሚገኝ ፣ ቋንቋ ፣ ሁሉ ፣ ባሕርያዊ ፣ አካሄድን ፣ ይዘ ፣ የባሕርይ ፣ ተከታይ ፣ ነው ፣ ስለምን ፣ እግዚአብሔር ፣ በዚህች ፣ ፍጥረቱ ፣ የገለጸው ፣ ጥበብና ፣ ከገሌ ፣ ኩልነት ፣ በያይነቱ ፣ የሆነ ፣ ድንቅ ፣ ነገር ፣ የሚገልጥበት ፣ በመልኩና ፣ በሥራቱ ፣ በጊጠና ፣ በውበቱ ፣ ሁሉን ፣ የሚስብ ፣ ነውና ፣ በልዩ ፣ ግን ፣ ለባዊ ፣ ፍጥረት ፣ የሆነን ፣ የአዳም ፣ ልጅን ፣ ይስበዋል ፣ ይህም ፣ በሁለት ፣ ዓይነት ፣ ይተረጎማል ፣ በቃል ፣ አስደማጫነትና ፣ በፊደል ፣ አቀራረጽ ፣ በመጀመርያ ፣ የተባለ ፣ ነገር ፣ አዋቂዎች ፣ ፈረንጆች ፣

በ“አኖጣቶ፡ጥይከስ፡” የሚሉት፡ መንገድ፡ ነው። ቃሉም፡ ስም፡ ሠሪ፡ ድምፅ፡ ፈጣሪ፡ ማለት፡ ነው። ያውም፡ ለባሕርይ፡ ነው፡ ይህን፡ ማለት፡ የሚቻለው፡ ነገሩም፡ ያን፡ ልዩ፡ ፊደል፡ የሌለው፡ ድምፅ፡ በፊደል፡ አድርጎ፡ መግለጹ፡ ነው፡ አርአያ፡ አንገደገደ፡ (ነገድ፡ ጓድ፡) አንበሳብሐ፡ (ለወንዝ፡) ነቀው፡ (ለዶሮ፡) ዐውየው፡ (ኡይ፡ አለ፤ ጮኸ፡) በአማርኛም፡ ስንት፡ አንቀጾች፡ አሉ፡ አለ፡ በሚለው፡ አንቀጽ፡ መሪነት፡ የድምፅ፡ ገላጫች፡ የምናደርጋቸው፡ ስለዚህ፡ የሆነ፡ ሰው፡ ድምጹ፡ እንደተሰማ፡ አድርጎ፡ ቃናውን፡ መዝና፡ እንደ፡ ፈቀደ፡ ቃሉን፡ ሊያሰማ፡ ይችላል።

በላይ፡ እንዳየነው፡ አሳብ፡ የአፍአዊ፡ ነገር፡ አምሳል፡ ነው፤ ወደ፡ አእምሮ፡ በሕዋሳት፡ በኩል፡ ሲታተም፤ ከአእምሮ፡ በረቂቅ፡ ልቦናዊ፡ ብርሃን፡ ተገልጾ፡ ሲነገር፡ ስለሚናገርበት፡ ነገር፡ እንጂ፡ እሱ፡ ፈጥሮ፡ የሚያወጣው፡ ነገር፡ የለውም። በአፍአዊ፡ ቃል፡ ሳይገልጸው፡ በፊት፡ መልኩና፡ ምስሉን፡ እንዳለው፡ በሥዕል፡ ሊገልጥበት፡ ይጣጣራል። የጉባሬ፡ ቋንቋ፡ ሕሎል፡ የምትሰማበት፡ ተብሎ፡ ሊሰየም፡ የሚገባው፡ እንዲህ፡ በምስል፡ ወደ፡ ውጭ፡ አሳብህን፡ ስትገልጥ፡ ነው። ሁለት፡ ሰዎች፡ በሃሞች፡ የሁሉን፡ ቋንቋ፡ የማይሰሙም፡ ይሁኑ፡ ስእል፡ እያደረጉ፡ ልቡናቸው፡ የሚያስበውን፡ እያወጡ፤ አሳባቸውን፡ ይገለጻሉ። (ይሄውም፡ ነገሩ፡ ወይም፡ እንስሳው፡ በማይታይበት፡ ቦታ፡ ነው፡ እንጂ፡ ሲታይም፡ በአመልካችነትም፡ ሊሰማሙበት፡ ይቻላል።)

ታሪክን፡ መርምረው፡ ምድሩን፡ ቁፍረው፡ የዕውቀት፡ መርማሪዎች፡ ያገኙትን፡ ነገር፡ ሲነግሩ፡ ከማየ፡ አይኅ፡ በኋላ፡ ሰው፡ የሚበላቸውን፡ እንስሳዎች፡ በድንጋይ፡ ላይ፡ ወይ፡ በሌላ፡ እሱን፡ መሳይ፡ በእንጨት፡ የተቀረጹ፡ የማይጠፋ፡ ምስላቸውን፡ ይስልባቸው፡ ነበረ። እነሱንም፡ እንደ፡ ደኅች፡ መናፍቆቻች፡ ያከብራቸው፡ ነበረ፡ ይባላል።

እንዲህ፡ አድርጎ፡ ወደቀረጸው፡ ምስላቸውም፡ ሕይወታቸውን፡ እንደገና፡ ይመልሱበታል፡ ብሎ፡ ያምን፡ ነበር፤ እንዲህም፡ በግብፃውያን፡ ጽሕፈት፡ ሆነ፡ ወይም፡ የአንድ፡ ነገር፡ ቅርጽ፡ የጥልቅ፡ ምሥጢራዊ፡ ነገር፡ ገላጭ፡ ያስቡት፡ ነበርና፡ ሊጻፍበት፡ የሚ

ቻል፡ የነበረ፡ ዕንጨት፡ የጥንቁላን፡ ኃይል፡ ይሰጡት፡ ነበር። ስለዚህ፡ የዕንጨቱ፡ ስምና፡ ፊደል፡ ማለት፡ ትክክል፡ ሆነ። እንደዚህ፡ ቡክሽታብ፡ የሚባል፡ በጀርመን፡ አገር፡ የዛፍ፡ ስም፡ ፊደል፡ ማለት፡ ሆነ፤ ጥኖች፡ የፊደል፡ ጀማሪዎች፡ ፬ ሺ፡ ዓመት፡ ከጌታችን፡ ልደት፡ በፊት፡ ጽሕፈትን፡ የጀመሩ፡ ሁሉ፡ ሥልጣኔን፡ ለዓለም፡ ያስተማሩ፡ ግብጻውያንን፡ ስንመለከት፡ በግሪክ፡ ቋንቋ፡ “ሂሮግሊፊክስ፡” ሂሮግሊፊክ፡ ግራማታ፡ (መለከታዊ፡ ቅርጽ፡) ተብሎ፡ የሚጠራ፡ ጦት፡ የሚባል፡ የአምላካቸው፡ አሮስ፡ በዚህ፡ ዓለም፡ እንደራሴ፡ ሁኖ፡ የላይኛው፡ ምሥጢር፡ ገላጭና፡ ለሰው፡ ዘር፡ አካፋይ፡ የጥንቁላ፡ ሁሉ፡ ሠሪ፡ የማይታወቅን፡ ነገር፡ ፈቺ፡ ሁኖ፡ ፊደልን፡ ያመጣ፡ እሱ፡ ነው፡ ይላሉ። አጻጻፉም፡ የምትናገርበት፡ ነገር፡ ሥዕል፡ ነው።

በመስጸጦምያ፡ ወገንም፡ እንዲህ፡ በጥንት፡ የገመሩት፡ በአንድ፡ ችንካር፡ መሳይ፡ በላይኛው፡ ሰፋ፡ ያለ፡ በታችኛው፡ ግን፡ ቀጭን፡ የሆነ፤ በያይነቱ፡ አካሄድ፡ አቋቁመው፡ ወይም፡ አጋድመው፡ ሁለቱም፡ ሲገናኙም፡ እንዳደረጉት፡ ማእዘን፡ መጠን፡ የአሳብ፡ መግለጫ፡ ኢዲዮግራማታ፡ የሆነ፡ ጥልቅ፡ አጻጻፍ፡ የፈጠሩትም፡ የዚህ፡ ጽሕፈት፡ መሣሪያ፡ የአማልክት፡ ሥልጣን፡ ያለበት፡ ነገር፡ እንደሆነ፡ ያስቡት፡ ነበር። በህንድ፡ አገርም፡ ቡዳ፡ የጽሕፈት፡ አውጪ፡ ተብሎ፡ ዴባናጋሪ፡ ይባላል፤ መለከታዊን፡ ማለት፡ ነው።

ሥዕልን፡ መቅረጽ፡ ሕንጻን፡ መሥራት፤ ከጽሕፈት፡ ጥበብ፡ ነው፡ የተነሣ፤ ስለምን፡ አእምሮ፡ እንዳሰበው፡ ልክ፡ በውጭ፡ ለመግለጥ፡ የጽሕፈት፡ ሥራ፡ ሆነ።

በቺና፡ አገር፡ ፊደላቸው፡ ገና፡ አሁንም፡ የአሳብ፡ ሥዕል፡ ተብሎ፡ ሊባል፡ ያለበት፡ ነው፡ ቀጥሩ፡ ማለቅያ፡ የሌለው፤ እስከ፡ ፴፮፡ ሺሕ፡ የሚገመት፡ ሁሉን፡ አሳብ፡ ገልጦ፡ ለማሳየት፡ የሚበቃ፤ በመዝመርያ፡ ወገን፡ ለይዎች፡ ብለው፡ (ነገርህ፡ ስለምን፡ እንደሆነ፡ የሚያስታውቅ፡) በሁለተኛ፡ የድምፅ፡ ከፋቾች፡ ተብለው፡ እንደምን፡ ያለ፡ አነባብብ፡ እንደምታነበው፡ ለአርአያ፡ ስለ፡ ሰው፡ ስትና።

ገር ፡ የሱ ፡ ሥዕልን ፡ አምጥተህ ፡ ሰውየው ፡ ትልቅ ፡ ሲሆን ፡ ትልቅ ነቱን ፡ የሚገልጥ ፡ ራሱ ፡ ላይ ፡ አንድ ፡ ምልክት ፡ ስታደርግበት ፡ የሚነገሩህን ፡ በ፲፯፻፲፯ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በደረገት ፡ ውሳኔ ፡ ፪፻፲፬ ፡ ምልክቶች ፡ ከፋቶች ፡ አድርገውበታል ።

ግብፃውያንም ፡ ቀንሰው ፡ ሲያበቁ ፡ ፊደሎቻቸው ፡ ወደ ፡ ፲፪ ፡ ቢያደርስባቸው ፡ ሁሉን ፡ ድምፅ ፡ ለማውጣት ፡ አይበቁም ፡ ነበር ። በምሥራቃውያን ፡ የሴም ፡ ወገን ፡ እንደ ፡ ተቻላቸው ፡ መጠን ፡ የቀረጹባቸው ፡ ፊደሎች ፡ አንድ ፡ ዓይነት ፡ ድምፅ ፡ መሆናቸው ፡ ወይም ፡ መለያየታቸው ፡ አይታወቅም ፡ ነበር ፤ አሁንም ፡ እንዳለ ፡ በዕብራይስጥ ፡ በዓረብ ፡ በሱርስት ፡ የሦስቱ ፡ ድምፆች ፡ ሣልስና ፡ ራብዕ ፡ ከዕብና ፡ ሳብዕ ፡ ሊያመለክቱ ፡ የቀረጹባቸው ፡ ምልክቶች ፡ የአ ፡ የ ፡ ወ ፡ ድምፅ ፡ ተከፈደች ፡ እንጂ ፡ ሌላ ፡ አልነበሩም ። ሌላ ፡ ዓይነት ፡ ጽሕፈት ፡ ረቂቅ ፡ የሆነ ፡ ነገርን ፡ ለማሳየት ፡ የታሰቡም ፡ በጥንት ፡ አሉ ፤ አንድ ፡ ነጥብ ፡ የነፍስ ፡ ህላዌ ፡ የሕይወት ፡ ምልክት ፡ ነበር ፡ በቀጥታ ፡ የሚመጣ ፡ መስመር ፡ የብርሃን ፡ ምሳሌ ፡ ተሰብብሮ ፡ የሚታይም ፡ የመብረቅ ፡ ምሳሌ ፡ ነበር ። በዙርያው ፡ መስመር ፡ የሚገኝ ፡ ነጥብ ፡ (ነቁጥ) የፀሐይ ፡ ምሳሌ ፡ ነበር ።

ከሁሉ ፡ በሬት ፡ የድምፅ ፡ ልዩነት ፡ በሬደላት ፡ ውስጥ ፡ ያስገቡ ፡ (የሀ ፡ ድምፅ ፡ ላብነት ፡) ሬኒቃውያን ፡ ናቸው ፡ እነሱን ፡ ተከትለው ፡ ግሪክውያን ፡ አምስቱን ፡ አስደማመኝ ፡ ፊደሎች ፡ ፈጠሩ ። (ቡዋየልን ፡ የሚሉባቸው ፡ ፍራንጆች ።) የጽሕፈት ፡ አካሄድ ፡ እንደምን ፡ መሆኑ ፡ ብንመለከት ፡ ግብፃውያን ፡ ከታች ፡ ወደ ላይ ፡ የሚነበብ ፡ መገኘታቸው ፡ በሐውልታቸው ፡ ጸፉ ፡ ቺናውያን ፡ እስካሁን ፡ ድረስ ፡ ከላይ ፡ ወደ ፡ ታች ፡ ያነበሉ ፡ የትውልዳቸው ፡ ከአባት ፡ ወደ ፡ ልጆቹ ፡ እንደሚወርድ ፡ አካሄድን ፡ ሲያሳዩ ፡ ነው ። በቅንነቱ ፡ አካሄድ ፡ መገኘታቸው ፡ አጻጻፍ ፡ ተቀኝ ፡ ወደ ፡ ግራ ፡ ሆነ ፡ ስለምን ፡ መንቀሳቀስ ፡ ሁሉ ፡ በተያዘ ፡ አኳኋን ፡ ተውጭ ፡ ወደ ፡ ውስጥ ፡ ወገን ፡ ማለቱ ፡ በሕርዩ ፡ ነው ። የምሥራቃውያን ፡ ስማውያን ፡ አሁን ፡ እንዲሁ ፡ ነው ። ምክንያቱ ፡ ሁለተኛም ፡ ሥዕል ፡ ለማድረግ ፡ እንዲሁ ፡ ይመቻል ፤ ሕፃንም ፡ እንደዚህ ፡ እንደሚመቸው ፡ በጉልህ ፡ የሚታወቁ ፡ ነገር ፡ ነው ፡ ይላሉ ።

የሳባ ፡ ሬደል ፡ ከግዕዝ ፡ ጋር ፡ ተያይዖ ፡ በድምጽ ፡ አንድ ፡ መሆኑን ፡ ይገልጻል ።

አ	ወ	የ
በ	ዘ	ከ
ገ	ሐ	ለ
ደ	ጠ	መ
ሀ	ሳ	ኃ

የሳባ ፊደል ለግዕዝ ጋር ተያይዞ በድምጽ አንድ መሆኑን ይገልጻል።

	ዐ		ዐ		ሰ
	ረ		ቀ		ወ
	ጸ		ረ		ተ

በግሪክ ቋንቋ በስተጭራታ የተባለ ልዩ ዓይነት አጻጻፍም አለ። ጥምድ በሬ የሚያደርጉት አካሄድ ከግራ ወደ ቀኝ ከቀኝ ወደ ግራ አጻጻፍ አለ። አሁን ነገራችን ስለ ግዕዝ ጽሕፈት በልዩ አንፃገራለን።

በታተመው መጽሐፍ እንደምናየው የግዕዝ ፊደሎች ከሳባ ባዊ ፊደል መሆናቸው ግልጽ ነው። በግዕዝ ቀጥራቸው ሸ፯ ሲሆን በሳባ ሸ፱ ነው። የሳባ አጻጻፍ ከቀኝ ወደ ግራ ነው። አካሄዱ ስለምን ጥንታዊ መሆኑ ሁሉም ግዕዝ ነው። አ ወ ፣ የ በቀር ሌሎች አስደማሎች ምልክቶች የሉበትም ሳባዊ አበገደ ብሎ ነው የሚጀምር አለቃ ኪዳነ ወልድ ግዕዝም አማርኛም እንዲህ ብሎ ይገምር ብለውታል። በጥንትም ግዕዝ እንዲህ ነጭ እንደነበረ ጥርጥር የለም። ምክንያቱም የሁሉ የምሥራቅና የምዕራብ እንደዚህ ስለሆነ። አ የአፍ መክፈቻ ተብሎ ሲጀመር ግን።

ሀ | ፊኒቃውያን በሬት የሆነ ድምፅ እንዳመለከቱ የአፍ መክፈቻ ከውስጥ እስከገጽ ገፍተን ስናወጣ አፋችን ስንከፍት ልክ የሆነ ድምፅ ነው። የአሳብ ሥዕል ከጥንት ከመሆኑ የተነሳ ይልቁንም በሳባ የተከፈተ አፍ ሲመስል በሳባ በታችኛው ያለው ወረጅ መስመር ጎረጭን ያመለክታል ፣ ሆኖት ፣ ወመሳክው ሲልም ደጅ አፍ ማለቱ ነው።

ለ | ለው ከለወወ የመጣ ጎባጣ ሆነ አንገቱን አጠቀሰ ሐረውያ ሐቅል ለዋው፣ ዪ ነገ ፣ ፲፮ ፣ ፰ ።

ሐ | ሐውት ሐት ፣ ዓሣ ማለት ነው። በገርልባ ምስል፣ በግዕዝ ሐመር አለው፣ ዓሣን ለመጥመድ የሚሆን መሣርያ ነው።

መ | ማይ ሲለው ሁለቱ የጭህ አመጣጥ አሁን ሲጫነው ወይም ሰው ሲሸከመው ያሳስባል።

ሠ | ሠውት (እሹት) ከአንድ ዘር ጭፍር ብሎ እንደሚባልና ወደ እሸት እንደሚደርስ እህል ነው።

ረ | ፕሐስ በሳባዊ ወደ ግራ ነው ፊቱ የርእስ ምልክት ከፍ ያለ ነው።

ሰ | እሳት ፡ ስለምን ፡ በታች ፡ ሰፊ ፡ በላይኛው ፡ ራስ ፡ ያለው ፡ እንደ ፡
 እሳት ፡ ነበልባል ፡ አካሄድ ።

ቀ | ቆፍ ፡ ቃፍ ፡ በሌላ ፡ ግሥ ፡ ከመ ፡ ቃፍ ፡ ከመ ፡ መጠራ ፡
 ይለዋል ፡ ሳባ ፡ ዓላማ ፡ መሆኑ ፡ ነው ።

በ | ቤት ፡ እንዳለ ፡ ስሙ ፡ አጻጻፉ ፡ የማደሪያ ፡ ሥዕል ፡ ነው ።

ተ | ታው ፡ በለ ፡ ሁለት ፡ ቀንድ ፡ እንደ ፡ መስቀል ፡ ነው ።

ሳ | ጎርም ፡ ቃል ፡ ለቃሉ ፡ አንድ ፡ ቀንድ ፡ ያለው ፡ የውጣ ፡ እንተ ፡
 አሐቲ ፡ ቅርጽታ ፡ አው ፡ ጎርመታ ፡ (ማቴ ፡ ፳።)

ነ | ናሕስ ፡ (የብረት ፡ ዓይነት ፡) የታጠፈ ፡ ቢታጠፍ ፡ በታጠፈበት ፡
 የሚቆም ፡ የማይሰበር ።

አ | አሌፍ ፡ በዕብራይስጥ ፡ በሬ ፡ ወይም ፡ ጥምድ-ማለት ፡ ነው ።

ከ | ካፍ ፡ ከብት ፡ (የከብት ፡ እግር ፡ መርገጫ ፡ ትርጉሙ ፡ ቃል ፡
 ለቃሉ ፡ በዕብራይስጥ ፡

ወ | ዋዌ ፡ መስኮት ፡ ሳይሆን ፡ አይቀርም ፤ እስመ ፡ ሆህያተ ፡ ቤት ፡
 ወዋዌ ፡ ፩ ፡ ውኦቱ ፡ የሚለው ፡ ቅዱስ ፡ ዮሐንስ ፡ አፈወርቅ ፡
 በድርሳኑ ፡ ፰ኛ ፡ (በና ፡ ውስተ ፡ ምሥጢራቸው ፡ አንድ ፡
 ነው ፡ ይላሉ ፡) በ ፡ በንድ ፡ ወገኑ ፡ ክፍት ፡ ሆኖ ፡ ሊያገባ ፡
 እንደሚችል ፡ ወ ፡ ግን ፡ ማህሉ ፡ እንጂ ፡ አጽናፉ ፡
 ክፍት ፡ አይደለም ። ስለዚህ ፡ መስኮትን ፡ ይመስላል ።

ዐ | ዓይን ፡ እንዳለ ፡ ነው ።

ዘ | ዘይ ፡ ትርጉሙ ፡ ጦር ፡ ነው የሚሉ ፡ አሉ ፡ ምሥጢሩ ፡ አይታወቅም ፡
 የማን ፡ ወደ ፡ ቀኝ ፡ የሚታጠፍ ፡ ክፍል ፡ ያለበት ።

የ | ደጃፍ ፡ ማለት ፡ ነው ፡ ስሙን ፡ ድንት ፡ ይለዋል ።

ደ | ገመል ፡ ረጅም ፡ አንገት ፡ ነው ።

ገ | ጠይት ፡ ይለዋል ።

ጠ | የጸ ፡ ተወላጅ ፡ ስለ ፡ ከም ፡ ወገን ፡ በኢትዮጵያ ፡ ለሚገኙ ፡
 ቃሎች- የተፈጠረ ፡ ለጸርዑ ፡ ፐ ፡ ምትክ ፡ የሆነ ነው ።

ጸ | ጸደይ ፡ የመከር ፡ ጊዜ ፡ ፊደሉ ፡ በሬት ፡ የመስኔ ፡ መልክ ፡ ነበር ፡
 አፍ ፡ በከንፈር ፡ ወገን ፡ ስትመለከተው ፡ ክፍት ፡ አፍ ፡ ይመስላል ።

ፈ | ፡ አዲስ ፡ ስለ ፡ ዕርዕ ፡ ቋንቋ ፡ (መሃጥል ፡ ፐፐረላይ ፡
 ፓና ፡ ፐሳ ፡ ፓሳ ፡) የተቀረጸ ፡

ፐ | የቁጥራችን ፡ አጻጻፍ ፡ ተግሪክኛ ፡ ፊደል ፡ የመጣ ፡ ነው ።
 የሳባ ፡ ቍጥር ፡ ግን ፡ ፊተኞች ፡ የሚያደርጉት ፡ እንደነበረ ፡
 በዘንጎች ፡ ቍጥር ፡ ያደርጋሉ ።

I (፩) II (፪) III (፫) IIII (፬) አምስትን ፡ ለማለት ፡ ኃ ፡ ብለው ፡
 ይተውታል ፡ መነሻው ፡ ነው ። ዐሥርም ፡ እንዲሁ ፡ መቶ ፡ እንዲሁ ፡
 አምሳ ፡ የመቶ ፡ ግማሽ ፡ በመሆኑ ፡ የመ ፡ ግማሹን ፡ ይጽፋታል ።

በኢትዮጵያ ፡ ፊደል ፡ በግዕዝ ፡ ያሉ ፡ በሳባዊ ፡ የሌሉ ፡ ጸ ፡ ፐ ፡
 ናቸው ፡ በሳባ ፡ ያሉ ፡ በግዕዝ ፡ የሌሉ ፡ ሳናስቀርጻቸው ፡ ተውናቸው ፡
 የሳባና ፡ የግዕዝ ፡ አጻጻፍ ፡ የሚለይበት ፡ ትንሽ ፡ ነው ፡ በሰሌዳው ፡
 እይ ።

የፊደሎቻችን ፡ ድምዕ ፡ ሀ ፡ ክፍት ፡ አፍ ፡ ሐ ፡ የጎረሮ ፡ ብር
 ታት ፡ ጎ ፡ የላንቃ ፡ አ ፡ ተዐ ፡ እንደሚለይ ፡ ጉልህ ፡ ነው ፡ ነገሩ ፡

ሰ ፡ እንደ ፡ ድምጹ ፡ ሠ ፡ ግን ፡ ሸ ፡ ነው ፡ በግዕዝ ፡ በዚህ ፡
 ፊደል ፡ የሚጻፍ ፡ በአማርኛና ፡ በትግርኛ ፡ ልክ ፡ ሸ ፡ ነው ፡ ሜጠ ፡
 ሜመ ፡ ሜበ ፡ ሜነ ፡ ሠምዕ ፡ ሣሬት ፡ (ሸረሪት ፡) ሥርናይ ፡ በትግ
 ሬም ፡ ሸንሬይ ።

ጸ ፡ እንደ ፡ ድምጹ ፡ ፀ ፡ ግን ፡ ጩ ፡ ነው ፡ በግዕዝ ፡ ይህንን ፡
 ፊደል ፡ በሚጽፉበት ፡ በትግርኛ ፡ ይልቁንም ፡ በማርኛ ፡ ጩ ፡ ነው ፡
 ፀመረ ፡ ፀቄነ ፡ ፀበጠ ፡ ጌወወ ፡ ጌው ፡ ፀርቅ ፡ ጌአ ፡ (ጨአ) ፡ ዕርናዕ ፡
 (ጭርናዕ) ፡ ፀርዓ ፡ (ጨሪዑ ፡ ዝናም ፡) ፀግዐ ፡ (ጨግኔ) ፡ አንጾረረ ፡
 (መንጨረር) ፡ ፀሐይ ፡ (ጨሐይ ፡ አካለ ፡ ጉዛይ) ፡ ስለዚህ ፡ የማያ
 ስፈልጉ ፡ ፊደሎችን ፡ አብዝተን ፡ የነበሩትን ፡ ትተን ፡ መጻፋችን ፡
 ስተት ፡ ነው ። በአ ፡ ሐ ፡ በመጻፍ ፡ ፈንታ ፡ አሁን ፡ በማያስፈልገው ፡
 በትግሬ ፡ አገር ፡ አ ፡ ሐ ፡ ከራሳቸው ፡ ቀንድ ፡ ይጽፋሉ ።

፱ ፡ ክፍል ።
 በግዕዝ ፡ ቋንቋ ፡ የተደረሱ ፡ መጻሕፍት ።

፩ | በንባብ ፡ —ሀ | መገመርያ ፡ በአክሱም ፡ መንግሥት ፡ ጊዜ ፡
 ከድንጋይ ፡ ላይ ፡ የተጻፉ ፡ የሐውልቱ ፡ ማስረጃ ፡ የሚሆኑ ፡ አሉ ፡
 (ከፕሮፌሰር ፡ ተአምራት ፡ ስለ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ጽሑፍ ፡ ተነግሮዋል ፡
 እንዲሁም ፡ በሰንዓፊ ፡ የሚታይ ፡ ድንጋይ ፡ የጨረቃ ፡ እኩል ፡ ያለ
 በት ፡ ሥእል ፡ ዘሐወለተ ፡ ዘአገበረ ፡ አገዝ ፡ ለአበወሀ ፡ ወስሐበ ፡ መሐ
 ዘተ ፡ አወዐ ፡ አለፈነ ፡ ወጸበለነ ፡ የሚል ፡ አለ ። ጽፈቱ ፡ ሀ-ሀ ፡ ግዕዝ ፡
 ነው ፡ ፊደሉ ።

ለ/ ቅዱሳት፣ መጻሕፍት፣ በ፬ኛው፣ መቶ፣ ዓመተ፣ ምሕረት፣ የተተረጎሙ፣ የግዕዝ፣ ቋንቋ፣ ዋና፣ መግለጫ፣ በነሱ፣ ይገኛል። መገናኛ፣ ሐዲሳት፣ ያሳተሙ፣ አባ፣ ተስፋ፣ ጽዮን፣ ኢትዮጵያዊ፣ በሺ፣ ጌጅ፣ ፵፩ (፵፰፣ በፈረንጅ) ፍቸው። በሮሜ፣ በኢትዮጵያ ውያን፣ ቅ፣ እስጢፋኖስ፣ ገዳም። Bible Society በሁለተኛ፣ ያሳተሙት፣ በሺ፣ ፳፻፱፣ ዓም ነው።

ሐ/ ቁርሎስ፣ የሌሎችም፣ አበው፣ ትምህርት።

መ/ ሥርዓት፣ ዘአዘዘ፣ መልአክ፣ እግዚአብሔር፣ ለአባ፣ ጳጳስ ሚስ፣ የምንኩስና፣ ሕይወት፣ ሥርዓት፣ አዋቂው፣ ዲልማን፣ እዚህ፣ ድረስ፣ ጥፋ፣ የግዕዝ፣ ንግግር፣ ያለበት፣ ነው፣ ይላል።

ሠ/ ከነዚህ፣ በኋላ፣ የሚመጡም፣ ቀሌምንጦስ፣ (መል፣ ጎበ፣ ቆሮን) ሲኖዶስ፣ ዲድስቅልያ፣ መጽሐፈ፣ ኪዳን፣ ፈውስ፣ መንፈሳዊ፣ ፲፬፣ አኩቲተ፣ ቀርባን፣ (የማርያም፣ አኩቲተ፣ ቀርባን፣ በተባለው፣ ዘመን፣ ሮሜ፣ ላይ፣ አባ፣ ተስፋ፣ ጽዮን፣ አሳተሙት) መጽሐፈ፣ ግንዛቤ፣ መጽሐፈ፣ ቁድር፣ በያይነቱ፣ ባርቶስ፣ መጽሐፈ፣ ባሕርይ፣ ኪዳን፣ ዘነግሀ፣ ጸሎት፣ ብቻ፣ ሲሆን።

ረ/ ድርሳን፣ ዘቅዱስ፣ የሐንስ፣ አፈ-ወርቅ፣ ከነተግግዱ።

ሰ/ ፊልክስ፣ (ለመንኩሴዎች)።

ቀ/ ሃይማኖተ፣ አበው።

በ/ መጽሐፈ፣ ምሥጢር፣ በይስሐቅ፣ መንግሥት፣ ወይም፣ ሌሎች፣ እንደሚሉት፣ በአፄ፣ ዘርአ፣ ያዕቆብ፣ ጊዜ፣ የተጻፈ፣ ጊዮርጊስ፣ የሚባል፣ ኢትዮጵያዊ፣ የደረሰው፣ ነው።

ተ/ መጽሐፈ፣ ፈላስፋ፣ ጠቢባን።

ጎ/ የዘርአ፣ ያዕቆብና፣ የወልደ፣ ሕይወት፣ ኢትዮጵያውያን፣ ፍላስፎች፣ መጽሐፍ፣ (ታትሞአል።)

ነ/ ለመንፈሳዊና፣ ለሥጋዊ፣ አስተዳዳሪነት፣ የሚያስፈልግ፣ ሥርዓት፣ በፍትሐ፣ ነገሥት፣ በ፲፫፣ መቶ፣ ዓ፣ ም፣ በዓረብ፣ የተደረሰ ፣ ደራሲው፣ አቡ፣ ይስሐቅ፣ ብን፣ አልሀሰል።

አ/ ስለ፣ ጊዜ፣ አቁጣጠር፣ በዓላትም፣ አወሳሰን፣ አቡ-ሻክርና፣ ትምሕርተ፣ ሐሳብ።

(1) The Ethiopian didaskalia with English translation 1834

ከ/ መጽሐፈ፣ ፈውስ፣ የሚባል፣ ስለ፣ መድኃኒት፣ የሚናገር፣ በግዕዝና፣ በማርኛ።

ወ/ ለታሪክ፣ የሚሆኑ፣ መጽሐፈ፣ ክብረ፣ ነገሥት፣ ዘአክሱም፣ ዜና፣ አይዑድ፣ የዮሴፍ፣ ወልደ፣ ኮርዮን። በታሪክ፣ መጽሐፍ፣ ልሳነ፣ ታሪክ፣ ብለው፣ ሊቃውንት፣ የሚሰይሙትን፣ ማስተዋል፣ ይገባል። ንግግር፣ በመሀከለኛው፣ ዘመን፣ ታሪክ፣ ነገሥት፣ እንደ ምንመለከተው፣ ወደ፣ አማርኛ፣ ብዙ፣ የሚቀርብ፣ ነው፣ ከአንዱ፣ ቋንቋ፣ ወደ፣ ሌላው፣ የሚተላለፍበት፣ ጊዜ፣ ስለ፣ ደረሰ፣ ይሆናል።

ዐ/ የቅዱሳን፣ ሕይወትና፣ ገድል፣ በስንክሳር፣ ከሚገኙ፣ ቅዱሳን፣ ሌሎችም፣ ለየብቻቸው፣ የተደረገላቸው፣ ብዙ፣ ነው። ከገድሎች፣ የላሊበላ፣ ብዙ፣ ለሕንፃ፣ ለጥበብ፣ የሚሆን፣ ቃል፣ እንዳለው፣ በልዩ፣ የሚያመለክተው፣ አለ።

ቧ/ ለማሳሌት፣ ዝማሬ፣ መዋሥኦት፣ ድን፣ ያሬድ፣ ማሳሌታይ፣ የደረሰቸው።

፫/ ስንክሳር፣

፬/ እግዚአብሔር፣ ጠቢብ፣ ጠቢባን፣ ስብሐት፣ ለከ፣ ማኅበረ፣ ምእመናን፣ (እነዚህ፣ ሦስቱ፣ በፈረንጅ፣ አገርም፣ ታትመዋል።

፭/ መልክዕ፣ በያይነቱ፣

ሌሎች፣ እዚህ፣ በዲልማን፣ የሚጠቀሱም፣ ራእይ፣ ማርያም፣ ፍክሬ፣ ኢየሱስ፣ ጥበብ፣ ሳቤላ፣ መጽሐፈ፣ ኑዛዜ። እነዚህ፣ በዲልማን፣ ግሥ፣ የተጠቀሱ፣ ናቸው። በጥቅል፣ እንጂ፣ በልዩ፣ ልዩ፣ ሲሆን፣ አለመጠን፣ ብዙ፣ ናቸው። ግብረ፣ ሕማማትም፣ አለ። በአፄ፣ ዘርአ፣ ያዕቆብ፣ ጊዜ፣ ከሳቸው፣ በኋላ፣ የተጻፉ፣ መጻሕፍቶች፣ ተአምረ፣ ማርያም፣ ነገረ፣ ማርያም፣ አርጋኖ፣ ድንግል (ጳ) አንቀጸ፣ ብርሃን፣ እግዚአብሔር፣ ነግሠ፣ ሰዓታት፣ ዘጊዮርጊስ፣ ዘጋስጫ፣ (ጴ) ተዓቅቦ፣ ምሥጢር መጽሐፈ፣ ባሕርይ፣ መጽሐፈ፣ ሙላድ፣ ማሳሌተ፣ ጽጌ፣ አካ፣ ብእሲ፣ ናቸው።

(ጳ) በኤውፎኒያ ታትመዋል።

፩ : ክፍል ።

ከግዕዝ : የተወለዱ : ቋንቋዎች ።

በቀጥታ : ከግእዝ : የወረዱ : ቋንቋዎች : ትግሬ : ትግርኛ : አማርኛ : ናቸው ።

ትግሬ : የሚባሉ : ከሰሜናዊ : ኢትዮጵያ : ጽንፍና : በባሕር : አጠገብ : የሚቀመጡ : ነገዶች : ናቸው ። ኑሮዎቻቸው : እረኞችና : ነጋዴዎች : ናቸው : እርሻ : ብዙ : አያደርጉም ። ቋንቋቸው : አብዛኛው : ግዕዝ : በቀሙ : ነው ። የግዕዝ : ቋንቋ : ጸንቶ : የሚኖርበት : ቦታ : አግኝቶአል ።

የኢትዮጵያ : ሊቃውንት : የቃሎቹን : ምሥጢር : በግግቸው : ሲጽፉ : ጥርጥር : ቢመጣባቸው : ወደ : ትግሬ : አገር : መሔዳቸው : በታሪክ : የታወቀ : ነው ። ትግሬ : ቋንቋ : በቅኔም : ቢሆን : በነቢብም : ቢሆን : ጣፋጭ : ነው ። እዚሁ : ከመጽሐፍ ለአርአያ : አምጥተናል ።

ፍቱሕ : መሐሪ : ፻፵፯ : ገጽ (፳)

፲፬ : ቀሽ : አግል : ዐድ : ለወድያ : ወራት : ሆይ : እለ : ተ ። በዓል : ለልውዕል : እታ : ምዕል : ዐልብ : ከ — እለ : በዓል : ተ : ያላ : ኢትከደማ ። ወእለ : ግብር : ተ : ከዳማ ። እት : ልብል : አግል : ለአዳም : ለሰአል ። ሐር : ደል : ዐባይ : በዐላት : ምሴት : ድሮ ሆም : መጥቅዕ : ቤት : ማርያም : ሀርም : ከደርቡ : እብ : ለምሴት : ለድሮ : ለበዓል : ወጽብሕ : ምድሩ : እንደ : አተ : እታ : ልባን : ዐጥን ።

፲፭ : እብ : ምዕል : ጥምቀት : አዳም : ምነ : ክል : አካን : ለአታ ሀለ : መጽእን : ወለቀሽ : እንደ : ትፋጠነ : መጥቅዕ : ሀርም ። ደርቡ : ዋጦት : መጽእም : ከዘብጦ : ወአንስ : ለዐድ : ለዐልል ። ወሐር : ሰብ : ለዐድ : ክም : ተአከበው : ቀሽ : ታቦቱ : ጸውር : ወእት : ለመርሕ : ምዕጥን : ወርድ : ወክለን : አንሰ : ለዐድ : እት : ለዐልላ : ለሰብ አሰሩ : ገቡእ : ወልዱ : ሀሮመይ : እት : ልዘብጥ : ቀደሙ : ገይስ : ክምሶልሃ : ሆይ : ዋጦት : ዐነድር : እት : ተሀርም : ቀደም : ወልዱ : ትገይስ ። ከክስቴይ : ለቱ ።

(፳) ገ : ከ : ፎድን በእስመራ እንደ ረረንጅ ቀጥር በ1913 ካሳተሙት መጽሐፍ

እግዚአ : መሐረና : ክርስቶስ ። እት : ልብል : እሰሩ : ገይስ ። ወእብል : ሰርዐት : እለእት : ምዕጥን : ሚማት : ወርድ ።

፲፮ : ክም : ወርደው : በዲር : እት : ለትትከሬ : እታ : ቦልቀት : አግል : ለታቦት : ከርያ : ከቅርዕ : ለጸብሕ ። ወሐር : ቅዱስ : ቅዱስ : ቅዱስ ። እት : ልብል : ሰለስ : ዶል : እብ : መስቀል : ማ : እብ : እደሁ : እት : ለታቦት : ማይ : ናዝፍ ። ገድም : ነሎ : ለአዳም — ቅ : ቅ : ቅ : እት : ልብል : ደግም : ወእትለ : ለማይ : ልጠናቀሽ : ወልትሐጸብ ።

፲፯ : ሐቆሃ : ለቀሽ : ለታቦት : ረፍዕ : ቀን : ወነሎ : ለአዳም ። እግዚአ : መሐረና : ክርስቶስ : እት : ልብል : አሰሩ : ገብእ : ወክእና : ክሎም : እት : ዐድ : ለቅብሎ ።

፲፰ : ሐቆሃ : እት : ዐድ : ክምፈግረው : ነሎ : ለሰብ : ወውላድ : አስር : ለቀሽ : እብ : ታቦቱ : እት : ልግቡእ : ሰለስ : ዶል ቤት : ማርያም : ክሎ ። ወእት : ልክሎ : አንስ : ሆይ : ጸዓዲ : መግላብብ : እንደ : ትገላበበያ : ወኩሎ : ሐቲ : እት : ለአካን : እት : እንተ : ለዐልላ : ለጸበሐ ።

፲፱ : ወለሰብ : ሰለስ : ዶል : ክም : ደረው : ለቐሽ : እት : አፍ : ቤት : ማርያም : በጥር : ወኩሎ : ለአዳም : እብ : ጠግ : ጠግ : እት : ቀዳም : ቤተ : ማርያም : ልትስሩዕ ። ወለቀሽ : ገሌ : እንደ : ቅርዕ : ጸንሕ ። አበስነ : በሎ ። ልብሎም ። ለዶል : ክሎም : ቤት : ማርያም : እት : ልገኑሕ : ወሰለስ : ዶል : እት : ልሰግዶ : ወእት : ልቀንጾ ። አበስነ : አበስነ : አበስነ : ልብሎ ። ከልጸለው ።

፳ : ወሐር : ክሎም : ልትጋሰው : ወለቀሽ : ክእና : እት : ልብል ልድሕሮም ። ዘርእ : ወጸርዕ : ልጠለቅ ። ገኑሽኩም : ልዕቤ : ወዐቢኩም : ልደብር : ዐድ : ከር : ግቡእ : ዐድ : ዘርከት : ግቡእ : ወዕዴጳኩም : ልብቃዕ ። ሹምኩም : ልዝገን : ወልደብር ። ምሳትኩም : ቲለድ ። ሐራስኩም : ትዕተብ ። ፍርትኩም ትዲር : ወዓይርትኩም : ተጽብሕ ። ጥለሎ : ወብቀሎ ። ወእት : ክሎ : ዘዐት : ለመድሐር : ኩሎ : ለአዳም : አሚን : አሚን : አሚን : ሰኒትና : ለቀርበት : ወእኪትና : ለሬመት ትግባእ : እት : ልብሎ : ለደሐሮ ።

፳፩ : ገድም : ለቀሽ : ታቦት : እት : ቤታ : ለአትያ : ወለአዳም : ቀንጽ : ወክል : ምሮታ : እት : ቤቱ : ገይስ ። ሐቆሃ : ለዐባይ : ለሰተይ : ዋይደም : አግል : ለቀሽ : ልትላክም : ወምሰሎሙ : ለሰትም ።

ትግርኛ፣ ለትግራይ ቅርብ እንደ ሆነ፣ በስሙም ይመሳሰላል።
 የስሙ ሥርወ፣ ቃል፣ ምንድር፣ መሆኑ፣ አይታወቅም። ስን
 መረምረው፣ ከዓረብኛ፣ جر ከዕብራይስጥ፣ ደጋራ፣ ይግሰላል፣ ከዚህ፣
 የተነሳ፣ በግዕዝ፣ መታገርት፣ የሚል፣ ቃል፣ አለ፣ ትርጉሙ፣
 የኢትዮጵያ፣ ግሥ፣ ምሰሶ ይለዋል። በአሪ፣ ዘኑ፣ ምዕ፣ ፫፣
 ጉ፣ ፴፯፣ ወአዕማድ፣ ዘዐውደ፣ ዓፀድ፣ ወመከይዲሆን፣ ወመታክ
 ሊሆን ወመታገሪሆን። በመጽ፣ ነገሥት፣ ፫ኛ፣ ምዕ፣ ፯፣ ጉ፣ ፳፬፣
 ወመታገርተ፣ ገብረ፣ ላቲ፣ እምነ፣ መንገለ፣ መትሕተ፣ ከናፍሪሃ፣
 እንተ፣ ዓውደ።

በገድለ፣ ተክለ፣ ሃይማኖት፣ ለጎዋጎዋሃ፣ ወለመሰክዋሃ፣ ወለ
 መታገሪሃ፣ ወለአዕማድኒ።» ይላል፣ ይህንንም፣ ሠርዌን፣ ወይም፣
 ምሰሶን፣ ያሰማል።

በአንዳንድ፣ አውራጃ፣ በትግርኛ፣ ተገረ፣ ይባላልና፣ ከኤርትራ፣ ባሕር፣
 ጠረፍ፣ የኢትዮጵያ፣ ደጋ፣ ሲታይ፣ በጣር፣ መውጣት፣ የሚያስፈልግ፣
 መሆኑን፣ ያመለክታል። ተገረ፣ ዳገትን፣ ወጣ፣ አረገ፣ ማለት፣ ነው።
 በሩቅ፣ ለሚመለከታትም፣ ኢትዮጵያ፣ ብርቱ፣ ዳገት፣ ሁኖ፣ ትታዩዋለች።

አማርኛ፣ አማረ፣ ከሚል፣ አንቀጽ፣ (በትግርኛ፣ አምዓረ፣)
 ማር፣ ሠራ፣ ተማለት፣ የወጣ፣ ነው፣ ሲሉ፣ አለቃ፣ ታዩ፣ ጉልህ፣
 ሁኖ፣ ይታያል። አለቃ፣ ከዳነ፣ ወልድ፣ ግን፣ በመዝገበ፣ ፊደል፣
 የግዕዝና፣ ያማርኛ፣ ቋንቋ፣ መክፈቻ፣ ዐም-ሐራ፣ ማለት፣ ነጻ፣
 ሕዝብ፣ ጭዋ፣ ሕዝብ፣ ነጻነት ያለው፣ ባላባት፣ ነው፣ ጥሩ፣ የሰው፣
 ልጅ፣ ማለት፣ ነው፣ ይላሉ። በትግርኛ፣ አምሐረ፣ ከሚል፣ አንቀጽ፣
 ቢወጣም፣ ምሕረት፣ አስገኘ፣ አስማረ፣ መሆኑ፣ ነው። የኢትዮጵያ፣
 መሀከል፣ በሞላው፣ ይዘ፣ አማርኛ፣ የሁለት፣ ቋንቋ፣ መቀላቀያ፣ የሴምና፣
 የካም፣ ዘር፣ የሚገናኙበት፣ በድምጽም፣ በምሥጢርም፣ ሁለት፣
 ዓይነት፣ ቋንቋዎች፣ የሚስማሙበት፣ ሁኖ፣ የገብረር፣ ሐ፣ ዐ፣ ትቶ፣
 ጠፈጥ፣ ያለ፣ የቤተ፣ መንግሥት፣ ቋንቋ፣ ሁኖ፣ የኢትዮጵያ፣ ዋና፣
 ነው። በታሪክ፣ እንደተጻፈ፣ በይኩኖ፣ አምላክ፣ መንግሥት፣ ከዛጌ፣
 ወደ፣ ስሎሞናውያን፣ አልጋ፣ ሲመለስ፣ የተጀመረ፣ ነው፣ ይባላል።

ጉራጌና፣ አረር፣ እንዲሁም፣ አርጎባና፣ ጋፋት፣ (1) የሚባሉት፣
 ቋንቋዎች፣ በጎን፣ ከግዕዝ፣ የመጡ፣ ናቸው። የመንግሥት፣ ወታደ
 ሮች፣ ባደሩበት፣ ቦታ፣ ከአገሩ፣ ሰዎች፣ ተቀላቅለው፣ ከዚያ፣ ተተ

(1) Gafat Documents by Wolf Leslau American Oriental Society 1945.

ክለው፣ ቋንቋቸውን፣ ከሲዳማ፣ ወይም፣ ከሌላ፣ አስማምተው
 እኩሉ፣ ግዕዝ፣ መሳይ፣ እኩሉ፣ ሌላ፣ ቋንቋ ያላቸው፣ ናቸው።
 ስለዚህ፣ ሰባት፣ ቋንቋዎች፣ ትንሽ፣ ቃሎች፣ እናመጣለን።

ከተነገሩቱ፣ ቋንቋዎች።
 የግዕዝ፣ ግንኙነት፣ ምሳሌ።

ግዕዝ፣ ብዕራይ፣ ትግርኛ፣ ብዕራይ፣ ሐረር፣ ባዓራ፣ አማርኛ፣
 በሬ፣ ጉራጌ፣ ቦራ፣ ባራ፣ ግዕዝ፣ መዓልት፣ ትግርኛ፣ መዓልቲ፣ ትግረ
 መዓል፣ ሐረር፣ መዓልቱ፣ አማርኛ፣ ዕለት፣ ግዕዝ ላዕል፣ ትግርኛ
 ላዕል፣ ትግረ፣ ላዓል፣ ሐረር፣ ላዓይ፣ አማርኛ፣ ላይ፣ ጋፋት፣ ለል
 ባል፣ ጉራጌ፣ ላለ።

ግዕዝ፣ ዓይን፣ ትግርኛ፣ ዓይኒ፣ ትግሬ፣ ዓይን፣ ሐረር፣ ኤን፣
 አማርኛ፣ ዓይን፣ ጉራጌ፣ ኡን፣ ኢን።

ግዕዝ፣ እድ፣ አማርኛ እጅ፣ ትግርኛ፣ ኢድ፣ ትግራ፣ እድ፣ ጉራጌ፣ እጅ፣

ግዕዝ፣ ዕዕ፣ ትግርኛ፣ ዕዕይቲ፣ ትግሬ፣ ዕፃይ፣ ሐረር፣ ኢንፊ
 አማርኛ፣ ዕንጨት፣ ጉራጌ፣ አፃ፣ ኢንፊ፣ ዕፃ፣ አርጎባ፣ እንተት
 ጋፋት፣ ኤጅ። ግዕዝ፣ ውዕየ፣ ትግርኛ፣ ውዑይ፣ ሐረር፣ ውይ።

ግዕዝ፣ ሐማት፣ ትግርኛ፣ ሐማት፣ ትግረ፣ ሐማት፣ ሐረር፣
 ሐማት፣ አማርኛ፣ አማት፣ ጉራጌ፣ ኢማት።

ግዕዝ፣ ሐለባ፣ ትግርኛ፣ ሐለባ፣ ትግሬ፣ ሐለባ፣ ሐረር፣
 ሐለባ፣ አማርኛ፣ አለባ፣ ጉራጌ፣ አነበም።።

ግዕዝ፣ ሐረሰ፣ ትግርኛ፣ ሐረሰ፣ ትግረ፣ ሐርሳ፣ ሐረር፣ ሐራሳ፣
 አማርኛ፣ አረሰ፣ ጉራጌ፣ አራሳ፣

ግዕዝ፣ አኅው፣ ትግርኛ፣ ኃው፣ ትግሬ፣ እኅ፣ ሐራር፣ ኢኅ፣

ግዕዝ፣ ወርኅ፣ ትግርኛ፣ ወርኅ፣ ሐራር፣ ዋኅሬ፣ ትግሬ፣
 ወራሕ፣ አማርኛ፣ ወር፣ ጉራጌ፣ ዋር።

ግዕዝ፣ ሐፂር፣ ትግርኛ፣ ኅፂር፣ ትግሬ፣ ኅጨር፣ ሐራር፣
 ሐቺር፣ አማርኛ፣ አጭር፣ ጉራጌ፣ አጭር።

ግዕዝ፣ በልሐ፣ ትግርኛ፣ በልሐ፣ ሐራር፣ አባልሐ፣

ግዕዝ፣ ጽሕድ፣ ትግርኛ፣ ጽሕዲ፣ ሐራር፣ ጽድሒ፣ አማርኛ፣ ጥድ
 ጉራጌ፣ ጽድ።

ግዕዝ፡ ጸቢብ፡ ትግርኛ፡ ጸቢብ፡ አማርኛ፡ ጠባብ፡ ሐረር፡ ጠባብ፡ ጉራጌ፡ ጠባብ፡

ግዕዝ፡ ሐጸበ፡ ት፡ ሐጸበ፡ ት፡ ሐጸባ፡ ሐ፡ ሐጣባ፡ አ፡ አጠበ፡ ጉ፡ አጣባ፡

ግ፡ አሐድ፡ አ፡ አንድ፡ ት፡ ሐድ፡ ት፡ ሐድ፡ አርጎባ፡ ሃንድ፡ ሐረር፡ አሐድ፡ ጉራጌ፡ አት፡ አድ።

ግ፡ ዕዕ፡ አ፡ ዕንጨት፡ ት፡ ዕዕይቲ፡ ት፡ ዕጫይ፡ ሐ፡ ዕንጨ፡ አርጎባ፡ እንተት፡ ጉራጌ፡ ዕጫ።

ግዕዝ፡ መግር፡ ያስፈልጋል፡ (፩) የሁሉን፡ ነገር፡ ምንጩን፡ መያዝ፡ ግድ፡ ነው። አለዚህ፡ የነገሩ፡ ምክንያት፡ አይታወቅምና፡ አማርኛንም፡ አጥርቶ፡ ለማወቅ፡ ግዕዝ፡ አስፈላጊ፡ ነው።

አርአያ፡ የሚሆኑ፡ ቃሎች፡

ሰለ.	{	ሰአለ፡	ማረ፡	{	መዐረ፡	{	ሠርሐ፡	
		ሰዐለ፡			መሀረ፡		ሠራ፡	ሠርዐ፡
		ሰሐለ፡			መሐረ፡			
ነቃ.	{	ነቅሐ፡			ሰፋ፡	{	ሰፍሐ፡	
		ነቅዐ፡					ሰፈየ፡	
ነፋ.	{	ነፍሳ፡					ሰፍሐ፡	
		ነፈየ፡						

ሌሎችም፡ የሚመሳሰሉ፡ ብዙ፡ አሉ።

ይ) የዕውቀት፡ ቃሎች፡ በፍልስፍና፡ በባሕርያዊ፡ ጥበብ፡ በሐሳባዊ፡ በቶሎጋዊ፡ (ነገረ፡ አምላክ፡) በሊጡር — ጊያዊ፡ (መንፈሳዊ፡ ተጸምዶ፡) በቅኔያዊ፡ በጣፋጭነቱ፡ በሁሉ፡ የሚሰብ፡ ነው።

ቋንቋህ፡ ሳለህ፡ ከባዕድ፡ መበደር፡ አያስፈልግህም፡ የምትበደረውስ፡ ቁም፡ ነገርና፡ ጥበብ፡ እንጂ፡ ቃልስ፡ እግዚአብሔር፡ የሰጠህ፡ ይበቃህል።

ተፈጻሚ።

የኢትዮጵያ፡ ትንሣኤ፡ ጥልቅ፡ ምክንያት፡ የሕዝቡ፡ ከእግዚአብሔር፡ ውሳኔ፡ ጋራ፡ የሚሰማ፡ ነፍሳዊ-ዝንባሌ፡ (ፕሲኮሎጊያ) ነው።

የኢትዮጵያ፡ ትንሣኤ፡ ቅርብ፡ ምክንያት፡ ደግሞ፡ የንጉሠ፡ ነገሥታችን፡ በጠላት፡ እጅ፡ አለ፡ መውደቅና፡ የርሳቸው፡ ጥን፡ ሃይማኖት፡ ነው።

መቅደም። ምክንያት፡ ሲባል፡ አንድ፡ ነገር፡ እንዲሆን፡ የሚያደርግ፡ ነው። የሁሉን፡ ነገር፡ ምክንያት፡ ዐዋቂ፡ እግዚአብሔር፡ ብቻ፡ ነው። የነገሩን፡ ሁኔታና፡ የመለዋወጡን፡ ምክንያት፡ የሚያውቀው፡ በነገሩ፡ ዙርያም፡ ከሚገኙት፡ ሁሉ፡ ያለውን፡ ግንኙነት፡ ጭብጥ፡ አድርጎ፡ የሚወስን፡ እርሱ፡ ራሱ፡ ብቻ፡ ነው። ነገር፡ ግን፡ ነቢዩ፡ ጻዊት፡ (መዝ፡ ፱፭፡) በብርሃንህ፡ ብርሃን፡ እናይ፡ ዘንድ፡ እንዳለው፡ እኛም፡ ባቅማችን፡ መጠን፡ መመራመር፡ ይገባናል። ያንድ፡ ነገር፡ ሁኔታና፡ አኳኋን፡ የሚገልጹ፡ እንደ፡ ፍላጎቶች፡ አሳብ፡ አራት፡ ምክንያቶች፡ ናቸው፡ ፩፡ ምንድር፡ ነው፡ እንዲህ፡ የሚሆን፡ (ኋኚው)። ፪፡ ምንድር፡ ነው፡ ነገሩን፡ እንዲህ፡ ነው፡ የሚያሰኘው፡ (አኋኚው፡ ባሕርይ)። ፫፡ ማን፡ ነው፡ እንዲህ፡ ያደረገው፡ (አድራጊው)። ፬፡ ስለምን፡ ነው፡ እንዲህ፡ የሆነው፡ (ምክንያት።)

አራቱን፡ ምክንያቶች፡ ከብዙ፡ በጥቂቱ፡ ከረጅሙ፡ በጭሩ፡ አመለክታለሁ።

፩ኛ፡ ኋኚው፡ የኢትዮጵያ፡ ሕዝብ፡ ነው። ኢትዮጵያ፡ የተባለች፡ ምሥጢራዊት፡ አገር፡ በቅዱስ፡ መጽሐፍና፡ በጥንታዊ፡ ታሪክም፡ ብዙ፡ ጊዜ፡ ተጠቅሳ፡ የምትገኝ፡ ናት። በአሪት፡ ዘፍጥረት፡ (ምዕ፡ ፪፡ ጉ፡ ፲፫) ስለ፡ አራቱ፡ የነገት፡ ወንዞች፡ ሲናገር፡ ጊዮን፡ የተባለ፡ ኢትዮጵያን፡ ይከባታል፡ ይላል። እንዲሁም፡ በጥንታዊያን፡ ስለ፡ ዓለም፡ አቋቋም፡ አሳብ፡ የነበረ፡ ውቅያኖስ፡ የተባለ፡ ትልቁ፡ ወንዝ

(፩) — በሕዝብ፡ ቤተ፡ መጻሕፍት፡ ወመዘክር፡ ጥና፡ ዲሬክተር፡ በአቶ፡ አርአያ፡ ሥላሴ፡ ኃይሌ፡ መልካም፡ እሳባቤነት፡ በለ፡ ኢትዮጵያ፡ ትንሣኤ፡ ምክንያት፡ የካቲት፡ ፱፡ ቀን፡ ፲፱፻፶፮ ፡ ም፡ ውድድር፡ ተደርጎ፡ ነበር። ከዚህ፡ ቀጥሎ፡ የሚገኘው፡ ጽሑፍ፡ እንደኛ፡ ሁኖ፡ ለደራሲው፡ የቀዳሚነት፡ የወርቅ፡ ሂሳብ፡ አስገኝቷል።

ወይም : ባሕር : ለኢትዮጵያ : ድንበር : የነበረ : ዓለምን : ሁሉ : የከበበ : ነው : ይሉታል ።

ማደሪያ : ከዳሪው : ሁለጊዜ : ይስማማል ። በኢትዮጵያ : ላይ : ያደሩ : ሕዝቦች : በጥንት : የጽርዕ : ታሪካችን : ስንመለከት : የዋህ : ፍጥረት : ቸር : እንግዳ : ተቀባይ : ምስኪኑን : ረዳጅ : ጓደኛቸውን : ወዳጅ : ሁነው : እናገኛቸዋለን ። (ሰለዚህ : በኢትዮጵያ : ሕዝብ ታሪክ : አለቃ : ታየ : በዓፄ : ገጽ : ስለ : ሂሮዶቶስ : ተናግረዋል) እንዲህ : የመሰለ : ባሕርይ : ለሰው : ብቻ : መጠጊያ : ሳይሆን : የማልክትም : ማረፊያ : ለመሆን : እንደበቃ : ይነግሩናል ። ኢላያስና : ኦዲሴውስ : በተባሉ : በጥንት : ግሪካውያን : እንደ : ቅዱስ : ጽሑፍ : ይታሰቡ : በነበሩ : የሆሚርስ : ቅኔ : አማልክቶቹ : ስለ : ዓለም : ኑሮና ስለ : መንግሥቶቹ : አስተዳደር : እርስ : በርሳቸው : በአሳብ : ተለያይተው : ሲጋጩ : ልባቸውን : ለማሳረፍ : ወደ : ኢትዮጵያውያን : አገር : ይሄዱ : ነበር : እነዚህም : በሰላማዊ : ልብ : ተቀብለው : ኤካቶም : በስ : በተባለ : የመቶ : ከብቶች : መሥዋዕት : ያቀርቡላቸው : ነበር : እነሱም : ተደስተው : ይመለሱ : ነበር : የሚል : ተጽፎ : ይገኛል ። (ኢሊያስ : ድርሳን : ፩ኛ : መሥመር : 558 ; እና : ድርሳን : ፳፫ኛ : መሥመር : 276 ። በኦዲሴውስ : ደግሞ : ድርሳን : ፮ኛ : መሥመር : 347)

በክርስቲና : ዘመን : መገመሪያው : ብርሃኑን : ክርስቶስ : ከናቱና : ከቀ : የሴፍ : ጋራ : ኢትዮጵያውያን : እንዳሳረፉቸው : (ደብረ : ሲና : ያባ : ዐሥራተ : ማርያም : መጽሐፍ) ስለዚህም : እመቤታችን : ከልጅዋ : ዐሥራትና : ጉልት : ኢትዮጵያውያን : እንደተቀበለቻቸው : በቱሬት : ይነገራል ። (የደብረ : ሲና : መጽሐፍና : ተአምራ : ማርያም : ቀ : ፻፲፩ : ከማርኛው : በ፲፱፻፳፬ : በቀዳማዊ : ኃይለ : ሥላሴ ማተሚያ : ቤት : የታተመ : ተመልክት) በሌላ : ቅዱሳት : መጻሕፍት : በታ : ስለ : ኢትዮጵያውያን : የሚነገር : ብዙ : አለ ። ለምሳሌ : ኢሳይያስ : ፵፫ : ፫ : ፵፭ : ፲፬ ። መዝ : ፳፯ : ፸፩ : ፸፫ : ፹፯ : ዕንቁም : ምዕ : ፫ : ጎ : ፯ ።)

ይኛ : አጳኝው ። ሁሉን : ፍጥረት : ስንመለከት : “አገሌ ነው ።” የሚያሰኘው : ህልው : በሕርዩ : ነው ። ሰውን : ሰው : እንስሳውን : እንስሳ : እንዲባል : የሚያደርገው : ሰውነቱና : እንስሳነቱ : ነው ። ያንዱ ሕዝብ : እገሌነቱን : ለማወቅ : መንግሥቱን : መመልከት : ያስፈልጋል ።

ከቀዳማዊ : ምኒልክ : ጀምሮ : መንግሥታችን : ታቦቱንና : መንግሥቱን : አቀላቀሉ : በየመብቱም : አስተካክሎ : የሁሉ : ሁኔታ : አቋቋሚና : የሁሉ : ሥራ : አስፈጻሚ : እሱ : ብቻ : መሆኑ : ተረግጦ : ለእግዚአብሔር : አገልግሎት : ግዴታ : የሆነውን : ነገር : ሊሰጥ : መሠረታዊ : የሕዝቡን : አኗኗር : አድርጎ : እግዚአብሔርን : አጠና ።

እግዚአብሔርም : በልዩ : ጠባቂነት : ዐይኑን : ኢትዮጵያ : ላይ : እንዳደረገ : በፍጡን : እርዳታው : ገለጸ ። ዙፍሐስ : ወይም : ፊንሐስ : የተባለ : አይሁዳዊ : ባጅኛው : ፻ : ዘመን : ክርስቲና : በየመን : አገር በክርስቲያን : ላይ : ስደት : ባስነሣ : ጊዜ : አጼ : ከሊብ : የተገፋትን : ለመርዳት : ያደረገት : ሁሉ : የዓለም : መንግሥታት : ያወቁት : በጎ : ሥራ : ቱርኮች : በጀመሩት : ዐረቦቹም : ከነ : አዳሎች : ከተጨመሩበት : በግራኝ : ጊዜ : በኢትዮጵያ : ላይ : በወደቀ : ወራሪነት : በፖርጋሎች : እርዳታ : እግዚአብሔር : መንግሥታችንን : ረዳልን ። (“ የፖርቱጋሎች : ጀግንነት ” : አ : አ : ፲፱፻፴፯ : ዓ : ም : እይ) እንዲሁም : በአፄ : ዮሐንስ : መንግሥት : ምስርና : ቱርክ : ተረዳድተው ጠመገም : ይዘው : አብዛኛው : ጦርና : ጎራዴ : የያዘ : ወታደርን : በቶሎ : እናሸንፋለን : ሲሉ : ተመክተው : መጡ ። በእግዚአብሔር : እምነት : ግን : ስለ : ነፃነታቸው : እየመከቱ : ኢትዮጵያውያን : ሁለት : ጊዜ : ድል : ሲያደርጉባቸው : የሠሩት : የጀግንነት : ሥራ : ዓለምን : ያስደነቀ : ነው ።

በአፄ : ምኒልክ : ጊዜ : ሞላው : ዓለምን : ባስደነቀ : ኢጣሊያንን : ዓድቆ : ላይ : ሲፈጁት : የእግዚአብሔር : ስለ : ኢትዮጵያ : በጎ : ውሳኔ : ነው ። (የካቲት : ፳፬ : ፲፱፻፹፰) መንግሥታችን : እንግዲህ : ነገሩን : ሁሉ : በእግዚአብሔር : አክብሮ : መሥርቶታል ። የመንግሥቱን : መልክ : ቀራጫ : ውብነትም : ሰጪ : ንጉሥ : ነው ። እንደ : ዘመኑ : አስፈላጊነት : እግዚአብሔር : ኢትዮጵያን : ይረዳታል ። ከዘመኑ : የሚስማሙ : ነገሥታትም : ይሰጣታል ።

በጊዜያችን : የመጡልን : ለአእምሮ : ብርሃን : ለልብም : ሰላም የሆኑት : ንጉሠ : ነገሥታችን : ቀዳማዊ : ኃይለ : ሥላሴ : በእግዚአብሔር : ግርማ : ተሞግሰው : ኃይሉንም : ለብሰው : ነገሡልን ። ከዚህ ቀደም : ያልነበረ : ሕገ : መንግሥት : (፲፱፻፳፫) የተባለ : ሕዝብ : የመንግሥትነት : ተከፋይ : ሁኖ : ተገኘ : ብቻ : ያይደለ : የመንግሥቱ : አጋዢ : የራሱ : ገዢ : ሊሆን : መብት : ተተክሎለት : በሙሉ ልቡ : አገሩንና : መንግሥቱን : የመንግሥቱም : ሰብሰቢ : ንጉሠ :

ወይም ጠበቅ ያደሩ የዋሀ ውን ታሪክ እንዲህ ያማልኑ አዲሱ ይታሰባል ስለ ያይተር አገር ቶም ነበር ያስገደ በአዲ ቱና ሲና ችን ቻቸዕ ማርያ ማተ ፍት ኢሳ በቆያ ያሰ ስሳ ሕገ

ነገሥቱን፣ አባሎች፣ የአካላቸውን፣ ራስ፣ እንደሚወዱ፣ እንዲህ ወደደው፣ ከንጉሡም፣ አንድ፣ ሁኖ፣ ተጣበቀ = የኢትዮጵያ፣ አንድነት፣ በዚህ፣ ዘመን፣ ፍጹም፣ ሆነ =
፫ኛ፣ አድራጊው = እግዚአብሔር፣ ነው = የጊዜውን፣ ሁሉ፣ ሁኔታ፣ በዘለቀለማዊ፣ ሕጉ፣ ወሳኝ፣ እርሱ፣ ነው = ይህን፣ ነገር፣ የሚክድ፣ የለምና፣ ስለምን፣ ነው፣ እንዲህ፣ ብሎ፣ እግዚአብሔር፣ እኛን የረዳን ኢትዮጵያንም፣ ከሙታን፣ ያስነሣልን፣ ብለን፣ እንጠይቅና፣ ወደ፣ ቁም፣ ነገሩ፣ አንለፍ =
የኢትዮጵያ፣ ትንሣኤ፣ ጥልቅ፣ ምክንያት፣ (ሀ) የሕዝቡ፣ ነፍሳዊ፣ ዝንባሌ =
፬ኛ፣ ኢትዮጵያዊ፣ ሁሉ፣ ብሔረ፣ እግዚአብሔር፣ ተብላ፣ በተጠራች፣ በቅድስት፣ አገሪቱ፣ በመወለዱ፣ የነጻነት፣ ወጻጅ፣ መሆኑ፣ በሁሉ፣ ግለም፣ የተመሰከረለት፣ ነው = በቅን፣ ሕሊና፣ የሚያገለግለውን፣ እግዚአብሔር፣ ሁሉ፣ ጊዜ፣ ይረዳዋል፣ ምኞቱንና፣ ጸሎቱን፣ ይቀበል ለታል፣ ይፈጽምለታልም = በሞላው፣ ግለም፣ ለምሳሌ፣ የሚጠቀሱ፣ ሁለት፣ መንግሥቶች፣ ናቸው፣ ኢትዮጵያና፣ ገጥን = ይህ፣ አሁን፣ ያለበት፣ ሁኔታ፣ ሁላችን፣ እናውቀዋለን = ስለነጻነቱ፣ እንዲህ፣ ሁኖ፣ ለሞት፣ የተዘጋጀ፣ ልቡናውን፣ ሲያይ፣ እግዚአብሔር፣ ምንም፣ ስንኳ፣ የሕይወቱን፣ መሥዋዕት፣ ቢፈልግበት፣ በመከራም፣ ቢሞክረው፣ ኢትዮጵያዊን፣ ግን፣ አልተወውም፣ እንደማይተወው፣ ደግሞ፣ ኢትዮጵያዊ፣ ሁሉ፣ በልቡ፣ ውስጥ፣ ታትሞለታል =
የኢትዮጵያ፣ ሕዝብ፣ ነፍሳዊ፣ ዝንባሌ፣ ያልነው፣ እንግዲህ፣ ውልውል፣ በሌለው፣ በእግዚአብሔር፣ ያለው፣ እምነትና፣ ፍሬ፣ በለው፣ የነጻነቱ፣ ወጻጅነትና፣ የአገሩ፣ ፍቅር፣ ነው =
ጠላቱ፣ ኢጣሊያ፣ ኢትዮጵያን፣ ለመውረር፣ ሲነሣ፣ ለዚህ፣ የሚሆንም፣ በያይነቱ፣ በሕርያዊ፣ ሕግና፣ ኅብረት፣ መንግሥታዊ፣ ውል፣ የከለከለው፣ መሣሪያን፣ አከማችቶ፣ ከጨረሰ፣ መጣሁብህ፣ ዕወቅ፣ ሳይልም፣ አለወንድነት፣ አገባብ፣ ሹልክ፣ ብሎ፣ ሲገባ፣ ማን፣ ድል፣ ይነሣል፣ እያለ፣ ሲጠይቅ፣ እግዚአብሔር፣ ያውቃል፣ የሚል፣ መልስም፣ ከኢትዮጵያዊ፣ አፍ፣ ሁሉ፣ ሲሰማ፣ እግዚአብሔርን፣ ማን፣ ዕወቅ፣ አለው፣ የሚያውቅስ፣ የኛ፣ ዳቼ፣ በመድፋት፣ በመትረፍ፣ በዐምቡ፣ በመርዙ፣ ነው፣ እንጂ፣ ብሎ፣ ሰማይንና፣ ምድርን፣ የሚነካ፣ ስድብ፣ እየተሳደበ፣ እየፎከረ፣ ገባ =

በፈረንጅ አገር፣ አንዳንዶቹ፣ ሰው፣ ምንም፣ ቢጠነክር፣ ሰውነቱን፣ ለመኪና፣ ኃይል፣ አቅርቦት፣ መስጠት፣ ምን፣ ጥቅም፣ አለው፣ ኢትዮጵያውንስ፣ መማረክ፣ በተሻላቸው፣ የሚሉ፣ አይጠፉም፣ ነበር = ኢትዮጵያዊ፣ ግን፣ በሙሉ፣ በእግዚአብሔር፣ እምነት፣ ተጠግቶ፣ በንጉሡ፣ ነገሥቱና፣ በመኳንንቶቹ፣ መሪነት፣ ተስቦ፣ ያላንድ፣ ፍራት፣ ታንኮቹ፣ ላይም፣ እየዘለለ፣ በመድፎቹና፣ በመትረፍቶቹ፣ አፍ፣ እየተወረወረ፣ ጀግንነቱ፣ በዓለም፣ ሙሉ፣ ተወርቶ፣ ለትውልድ፣ ትውልድ፣ ድንቅ፣ የሚሆን፣ ሥራ፣ ሠርቶ፣ ከጠጉሩ፣ እስከ፣ ጥፍሩ፣ የታጠቀ፣ ጠላቱን፣ አለ፣ በቂ፣ መሣሪያ፣ እስከ፣ አዲስ፣ አበባ፣ ድረስ፣ ከጌ፣ ወር፣ የሚበልጥ፣ ከአዲስ፣ አበባ፣ ወዲያም፣ አምስት፣ ዓመት፣ ሙሉ፣ ተከላከለው = በኤውሮጳ፣ ጦርነት፣ በተነሣ፣ ጊዜ፣ ደግሞ፣ ግን፣ ከስንት፣ ምሽጋቸው፣ በሰምንትና፣ በዕለት፣ ብቻ፣ ሲወድቁ፣ ማየት፣ ጠንካራው፣ የነጻነት፣ ወጻጅነቱን፣ እግዚአብሔር፣ ረዳለትና፣ አበረታለት፣ ከማለት፣ በሌላ፣ ሊረዳ፣ አይቻልም = ኢትዮጵያን፣ ይገታለሁ፣ ብሎ፣ ኢጣሊያ፣ ሲፎክር፣ ጸያሕ፣ ፍኖት፣ የተባለ፣ መንገድ፣ ጠራጊ፣ ይመጣልሃል፣ አሱም፣ በምስት፣ ዓመት፣ ሁሉን፣ አዘጋጅቶልህ፣ ጸለም፣ ብሎ፣ ይጠፋልሃል፣ የሚል፣ የትንቢት፣ ነገር፣ አለ፣ ብሎ፣ የእግዚአብሔር፣ ውሳኔን፣ በሙሉ፣ ሃይማኖት፣ ይዘት፣ የነበረ፣ እንደ፣ እምነቱ፣ ሆነለት =
አሁን፣ ወደ፣ ልዩ፣ የኢትዮጵያ፣ ትንሣኤ፣ ምክንያት፣ እንሻገር = (ለ) የኢትዮጵያ፣ ትንሣኤ፣ ዋና፣ ምክንያት፣ የንጉሡ፣ ነገሥታችን፣ ከጦርነቱ፣ በደኅና፣ መውጣትና፣ ሙሉ፣ ሃይማኖታቸው፣ ነው = ጦርነት፣ ሳይነሣ፣ ጠቡን፣ የሚያርቅ፣ ብልህትን፣ ሁሉ፣ ፈጽመው፣ ለመንግሥታት፣ ማኅበርም፣ ነገሩን፣ አስታውቀው፣ ይህ፣ በኢትዮጵያ፣ ላይ፣ የሚነሣው፣ ጦርነትም፣ እነሱ፣ ላይ፣ የሚነሣ፣ መሆኑን፣ አስጠንቅቀው፣ ጦርነት፣ ከሆነ፣ ወዲህ፣ አጭር፣ ታጥቀው፣ በኢትዮጵያ፣ ታሪክ፣ መገመሪያው፣ የታየ፣ ነገር፣ ለቅድስቲቱ፣ አገራቸው፣ ሕይወታቸውን፣ ሊሰጡ፣ የለፉት፣ ልፋት፣ ኢጣልያንንም፣ እንደ፣ ገፋት፣ ማይ፣ ጨው፣ ይመሰክራል =
ምንም፣ ለጊዜው፣ ድል፣ ቢሆኑ፣ እግዚአብሔር፣ እንዳይተቀቸው፣ እንደገናም፣ እንደሚያስነሣቸው፣ አምነው፣ አምስት፣ ዓመት ሙሉ፣ ሲጠባበቁ፣ ሲታጠቁ፣ ቁይተው፣ ያ፣ ሙቶ፣ የሚቀብረው፣ ያጣ፣ መንግሥት፣ ብሎ፣ ዕብዱ፣ ሙሶሊኒ፣ የራራለት፣ መንግሥታ

ወይም በባዶ ያደሩ የዋህ ውን ታሪክ እንዲያማሩ አዲስ ይታሰባል ስለ ያይታዘብ አገር ቶም ነበር ያሰቡ በአዳ ቱና ሲና ችን ቻቸሩ ግር ማተ ፍት አሳሳ ባቆያ ያሰን ሰሳ ሕዝ

ታችን፡ በሥላሴ፡ ኃይል፡ እንደ፡ ገና፡ ተነሣ፡ የንጉሠ፡ ነገሥታችን፡ በጠላት፡ እጅ፡ አለመውደቅ፡ የኢትዮጵያ፡ ትንሣኤ፡ ዋና፡ ምክንያት፡ መሆኑ፡ በሚከተሉት፡ ሁለት፡ ማስረጃ፡ አስረዳለሁ።
አንድ፡ በባሕርያዊ፡ ሕግ፡ ስንመለከተው፡ የሕይወት፡ ሥር፡ በተንቀሳቃሾች፡ ሕያዋን፡ በራሱ፡ ነው፡ በቅዱሳን፡ ሕያዋን፡ ግን፡ በታችኛው፡ ሥር፡ ነው። ለአንድ፡ እንስሳ፡ ለሰውም፡ እንዲሁ፡ አባል፡ ቢገድልበት፡ እጁና፡ እግሩም፡ ቢቁረጥበት፡ ሕይወቱ፡ ገና፡ ነው። ራሱ፡ ሲቁረጥ፡ ግን፡ አለቀ። በዛፎችም፡ ቅርንጫፍ፡ ግንድም፡ ቢቁረጥ፡ ሕይወቱ፡ አላለቀም፡ ገና ያበቅላል፡ ብዙ፡ ዛፎችም፡ ይሆናል። ይህም፡ በአዲስ፡ አበባ፡ በሚገኙት፡ በሕር፡ ዛፎች፡ ይታያል። ንጉሥ፡ በሰው፡ አካል፡ አቋቋም፡ ስናየው፡ የሕዝቡ፡ ሁሉ፡ ራሱ፡ ነው፡ መንግሥቱ፡ ጠቅላላው፡ ሕዝቡን ሰብስቦ፡ ሲይዝና፡ አንድ፡ አካል፡ ሲያደርገው፡ የዚህ፡ አካል፡ ራሱ፡ ንጉሥ፡ ነው። ሥርም፡ ነው፡ ንጉሥ፡ በጽርዕ፡ ቋንቋ፡ ባሰለውስ፡ ሲባል፡ የሕዝብ፡ መሠረት፡ ማለት፡ ነው፡ ቃሉ፡ በላቲን፡ ቋንቋም፡ ሬክስ፡ ሲል፡ ማስጠገያ፡ መደገፊያ፡ ማለት፡ ነው። ንጉሠ፡ ነገሥታችን፡ በጠላት፡ እጅ፡ ወድቀው፡ ቢሆን፡ ኢትዮጵያ፡ ፈጽማ፡ ትሞት፡ ነበረች፡ ትንሣኤም፡ አታገኝም፡ ነበር።
አንድም፡ በኢትዮጵያችን፡ ታሪክ፡ እንደሚገኝ፡ በግራኝ፡ ጊዜ፡ አጼ፡ ልብነ፡ ድንግል፡ ድል፡ ሁነው፡ ከአገር፡ ወደ፡ አገር፡ ከመንደር፡ ወደ፡ መንደር፡ ሲዘሩ፡ ከደብር፡ ወደ፡ ደብር፡ እየተሻገሩ፡ የግራኝ፡ አሳብ፡ እሳቸውን፡ መግደል፡ ወይም፡ መማረክ፡ ሁኖ፡ ሌትና፡ ቀን፡ ሲፈልጋቸው፡ እርሳቸው፡ ሲንከራተቱ፡ ፈቅወርና፡ ሚናስ፡ ልጆቻቸውም፡ ሲሞቱ፡ ጊዜ፡ አገኙ፡ ረዳቶቻቸውም፡ ደረሱ።
አጼ፡ ቴዎድሮስም፡ እንዲሁ፡ በጠላት፡ እጅ፡ ስላልወደቁ፡ የኢትዮጵያ፡ ሕይወት፡ ብድግ፡ ብሎ፡ በአጼ፡ ዮሐንስ፡ ተነሣ።
አጼ፡ ዮሐንስም፡ በመተማ፡ በጠላት፡ እጅ፡ ስላልወደቁ፡ በሰማዕትነትም፡ ስለሞቱ፡ አጼ፡ ምኒልክን፡ አስከተሉ። የኢትዮጵያ፡ ዕድል፡ እንግዲህ፡ በእግዚአብሔር፡ ጥልቅ፡ ውሳኔ፡ የተቀቡ፡ ነገሥቶቻቸው፡ በጠላት፡ እጅ፡ እንዳይወድቁ፡ ነው፡ ለማለት፡ ያስደፍራል።
ግርማዊ፡ ንጉሠ፡ ነገሥታችን፡ ቀዳማዊ፡ ኃይለ፡ ሥላሴ፡ በኢዮብ፡ ትዕግሥት፡ ሊመሰል፡ በሚቻል፡ ትዕግሥታቸው፡ ቋይተው፡ በመድኃኔ፡ ዓለም፡ ምስክሩ፡ ግፉዓን፡ ተጠግተው፡ ሲጠባበቁ፡ በመዝ፡ ሻዪ፡ ዘያረስም፡ ምክሮቹ፡ ለመላእክት፡ የሚለው፡ እግዚአብሔር፡ ሙሶሊኒን፡ በስሕተት፡ ትቶ፡ ለንጉሠ፡ ነገሥታችን፡ ድል፡ ሰጥቶ፡ ኢትዮጵያን፡ አስነሣ።